

Dünyaya Başkaldırıyoruz

6.Sayı | Kasım'21 | 10 ₺

**Zafer ve Özgürlük
Çağrısı**

· HAREKETE GEÇ İSYAN ET ·

HAREKETE GEÇ İSYAN ET · HAREKETE GEÇ İSYAN ET ·

HAREKETE GEÇ İSYAN ET · HAREKETE GEÇ İSYAN ET ·

Dünyaya Başkaldırıyoruz

Kitap Dizisi

Sayı: 06

Kasım 2021

ISBN: 978-605-70149-5-5

Editör

Demet Demeter

Dergiye Ulaşabileceğiniz

Adresler

Şişli: Merkez Mah. Hasat Sok.

Sebil Apt. No:9 K:4

Taksim: Mephisto

Beşiktaş: Mephisto

Kadıköy: Akademi Kitabevi /

Aram Kitabevi / İkinci Adam

Yayınevi / İmge Kitabevi /

Mephisto / Nudem Cafe /

Sarya Kitabevi

Kapak Tasarım

Sena Şat

Sayfa Düzeni

Delal Erol

Yeni Dönem Yayıncılık

Basın Dağıtım Eğitim Hizmetleri

Tanıtım Org.Tic.Ltd. Şti.

Sofular Mah. Sofular Cad.

No: 8/3 Fatih/İstanbul

Tel-Fax: 0 (212) 533 32 57

Baskı

Serdem Ofset

Ali Başaran ve Ort.

Maltepe Mah. Litros Yolu Sok.

2. Matbaacılar Sanayi Sitesi

D:1NE4 Zeytinburnu/İstanbul

0212 674 4492

Sertifika No: 34881

Sitemizi incelediniz mi?

İçindekiler

Çıkın	3
Kadınlar Bu İç Savaşını Kazanacak!	4
Bizim Adımıza Değil Bizim Tarafımızdan.....	7
Haber.....	10
Ev İçi Emeğin Toplumsallaşması.....	12
Zamanın Belleği: Bizim Tarihimiz.....	15
Nasıl Yapmalı?	17
Zehra: Küçük Bir Kadın Öyküsü	20
Kadının Yeniden Köleleştirilmesi.....	22
Hey Aynadaki, Kimsin Sen?.....	24
Ba-Ri-Ka-Ta Yüklen!	25
Angela Davis: Bir Otobiyografi.....	26
Solitude: Özgür Yaşa ya da Öl.....	29
Açlık.....	30
Grafiti-Shamsia Hassani	31

İletişim

Sizin de söyleyecekleriniz var, biliyoruz. Bize üretimlerinizi ulaştırın, daha çok kadın sesimize ortak olsun.

gmail: dunyayabaskaldir@gmail.com

instagram: @dunyayabaskaldir

twitter: @DunyayaBskldr

facebook: Dünyaya Başkaldırıyoruz

web: dunyayabaskaldir.wixsite.com/kadin

çıkın

Merhaba sevgili okur,

Yeni sayımızla yeniden merhaba diyoruz sana. Zaman bir su gibi akıp gidiyor, zamanın hızına yetişmek neredeyse olanaksız, bizler de bazı anları dergimizde sonsuza ulaştırmak istiyoruz. Yeniden evine girebilmek, sohbetine ortak olmak için buradayız. Gözlerimizi her sabah yeni bir güne açıyoruz. Kimimiz işe gidiyor kimimiz ise işsiz. Evde çocuk bakımı, yaşlı bakımı bizim omuzlarımızda. Kira derdi, faturalar derken hepimiz bir stres yumağı içindeyiz.

Son sayımızdan bu yana çok şey oldu. Yangınlar, sel felaketleri eklendi açlık ve yoksulluğumuza... İstanbul Sözleşmesi yürürlükten kaldırıldı, kadınların öldürülmesi, şiddete-tacize-tecavüze uğraması, tecavüzcülerin devlet tarafından korunması konusunda ise bir değişiklik yok ne yazık ki.

Afganistan'da kadınların yıllarca verdiği mücadele sonucu elde ettiği haklar ellerinden alındı, kadınlar yine tarih öncesi dönemlere ait uygulamalara terk edildi.

Belki de sayfalar dolusu yazabileceğimiz eşitsiz yaşam koşulları tekrar ve tekrar önümüze geldi, bizlere dayatıldı.

Bir yanda erkek egemenliğine karşı mücadelemiz devam ederken, diğer yanda kapitalizmin doğaya ve insana yaptıklarıyla yüz yüze kaldık yeniden. İşten atmalar, yoksulluk çığ gibi büyüdü. Hala kadınların "yaşamak istiyoruz" çığlıkları sarıyor tüm dünyayı.

Tüm bunları sayarken umutsuzluğa kapılmak değil amacımız. Tüm bunlara rağmen var olanları da sayacağız. Bir ormanı kurtarabilmek için elden ele su taşımak, birbirimizin yaralarını sarabilmek için gösterdiğimiz dayanışma. Sözleşmenin kaldırılmasına karşı durabilmek adına kadınların barikatın başında korkusuzca durması ve yükselen "Barikata Yüklen" sloganları... Çıkınımızda bunlar da var. Her ne olursa olsun bizim için bitmedi diyen kadınların sözü var. Her türlü baskıya, yağmura, çamura rağmen fabrikalarının önünde günlerce eylemlerine devam eden ve her gün kendilerini yeniden örgütleyen Belkarper ve Adkotürk'ün kadın eylemcileri var, umudumuz var. Başka bir yaşam isteyen kadınların isyanı ve haykırışı var.

Kadınlar Bu İç Savaşı Kazanacak!

“Bir çiçeği koparabilirsiniz fakat; baharın gelişini engelleyemezsiniz.”

Sosyal yaşamda aykırı olarak görülen yeni ilişki toplumsal düşünce, sosyal hareket, yeni bir topluma geçişi ifade eder. Doğmakta olan, eski toplumsal ilişkilerle, eski toplumun kendisiyle bir karşıtlık ve çatışma içindedir. Kadınların, kendilerinin ezilmişliği ve eşitsizliğine dayanan eski sosyal ilişkilere başkaldırması, onu reddetmesi, yeni sosyal ilişki geliştirmeleri, yeni bir topluma geçişin yeninin doğmakta

“Kadınların eylemlerde, mücadelenin gelişmesini engelleyen çeşitli anlayışları eleştirmesi, eleştirmekle de yetinmeyip eyleme katılanları dönüşüme uğratmaları, mücadelenin seviyesini yükseltti.”

oluşunun güçlü anlatımıdır. Yeni bir sosyal hayatı hedefleyen etkin bir toplumsal harekettir aynı zamanda.

Kadınların toplumsal başkaldırısı sınıflar arasındaki güçler dengesini emekçilerin, ezilenlerin lehine değiştirdi. Kadınların, büyük kitleler halinde savaşa katılması, savaşın gidişini değiştirecek nitelikte. Bu gelişme, kadınların, tüm ezilen ve sömürülenlerin mücadelesinde, lehte bir avantaj demektir. Ortaya çıkan bu yeni durum, eski toplumun krizini oldukça büyüttü. Egemen gücün dengesini bozdu. Kadın özgürlük güçleri, devrim güçleri, düşmanın dengesini yitirmesinden yararlanıp bu savaştan galibiyetle çıkabilirler. Kadınların her geçen gün daha büyük güçler halinde devrimci kavgada yer alması, ön saflarda dövüşmesi, sistemle her noktada çatışması, kapışmanın gidişatını değiştirmesi, eski toplum güçlerinin moralini yeterince bozmuş durumda. İşte, bu savaşı kazanmak için çok uygun bir ortam. Kazanmamız bize bağlı artık.

Dünyada son çeyrek yüzyılda gerçekleşen bütün devrimci isyan, ayaklanma ve

“Kadınların eylemlerinin ilk somut sonuçları ne olursa olsun, önemli olan, kitlelerin bu eylemler sırasında kaynaşması, birleşmesi ve mücadele yeteneğini pekiştirmesidir.”

devrimleri iyi gözlemleyen bir kimse eylemlerin capcanlı, duygu ve yaratıcılıkta çok zengin olduğunu görecektir. Bu eylemlerde görülen bir gerçek, cazibesinin artmasıdır. Eylemlerin cazibesini artıran, kadınların buradaki etkin varlığıdır. Kadınların bilinçlice, cesurca önde dövüşmeleri, istemlerinde ısrarlı oluşları, heyecanları ve tutkulu davranışları yer aldıkları her eylemin cazibesini artırıyor. Cazibesi artan eylemlerin toplum üstündeki ağırlığını da artırıyor. Sonuçta daha çok insan eylemlerin cazibesinin etkisiyle mücadele sıralarında yerini alıyor. Çekiciliği, ağırlığı etkisi artan bu eylemler kendi nihai sonucuna varacaktır. Bizim görevimiz bu süreci hızlandırmaktır.

Kadınların örgütlediği ya da kadınların aktif olarak yer aldığı emekçi halkın toplumsal başkaldırısı, cazibesıyla etkisini güçlendirmekle kalmadı, eylemler, önceki seviyelerinin üstüne çıktı. Kadınlar eylemlerde, mücadelenin gelişmesini engelleyen çeşitli anlayışları eleştirmesi, eleştirmekle de yetinmeyip eyleme katılanları dönüşüme uğratmaları, mücadelenin seviyesini yükseltti. Eylemlerin gerek politik istemler ve hedefler yönünden gerekse de insanların kendi aralarında kurduğu yeni ilişki yönünden önceki seviyenin üstüne çıktığı için tüm ezilen ve sömürülenler tarafından daha güçlü olarak destekleniyor.

Kapitalizme karşı mücadele yürüten kitlelerin pratiği sürekli gelişim halindedir ve gelişme içinde olacaktır. Yeni eylemler, yeni mücadele biçimleri yeni deneyimler, kadınların zengin eylem biçimleri, kitlelerin

toplumsal pratiğinin gelişmesini getirmiştir. Toplumsal (sınıfsal) pratik sürekli gelişme gösteriyor. Daha gelişmiş ve daha zengin pratik, mücadelenin seviyesini yükseltmiştir. Eylemler daha yüksek biçimler alıyor.

Kadınların tarihe, sınıflı toplumlara, egemen sınıfa erkek egemenliğine, egemen burjuva anlayışa yönelttikleri eleştiri, diyalektik ve tarihsel materyalizme dayanıyor, devrimci bir eleştiridir. Kadınlar, baskı ve sömürü toplumuna karşı sadece düşünsel bir eleştiri yöneltmiyor, pratik olarak eylem silahına da dayanıyor. Eski toplumsal sisteme karşı yükseltelen devrimci eleştiri iki yönlüdür. Bir görevi, eski olanı yıkmak, diğeri, onun yerine daha ileri olanı koymak. Yani bir yandan yıkıcı, devrimci bir işlev, diğer yandan yapıcı-kurucu bir işlev. eni toplumun kurulması, kadınların kurtuluşu için devrimci kavgayı sonuna kadar götürmeliyiz.

Kadınların isyan ve ayaklanmaları tarihe

“Çağımız aynı zamanda kadınların zafer ve özgürlük çağıdır.”

geçti. Bugün sonuç almak için dünyayı alt üst eden bir mücadele içinde. Yeni ve öncekileri aşan bir eylem dalgası yeryüzünü sarıyor. Bu kaçınılmazdır çünkü hedefe ulaşılmamıştır ve kadınlar çok ağır ve şiddetli bir saldırı altında. Eylemlerin yükselişi karşısında, devrimci komünist kadınların görevi, bu büyük mücadele dalgasını kucaklamak ve daha ileri aşamalara vardırmasıdır. Kadınları özgürleştirmektir. Ancak devrim ve özgürlük hedefiyle hareket edilirse, yükselen eylemler kucaklanabilir ve daha ileriye taşınabilir.

Dünya olaylar bakımından çok zengin. Bu denli çok olayın olması eski toplumun ömrünü doldurduğu ve yeni bir toplum kuruluşunun zorunluluğunu açıklar. Dünya, olaylar yönünden bu kadar zenginse bunda, kadın eylemlerinin tartışmasız bir yeri var.

6· YAŞAM

Kadınların özgürlük kavgası, büyük toplumsal başkaldırısı, günümüzün en önemli olaylarından biridir. En önemli olayların başında gelir. Kadınların mücadelesinin dünyadaki birçok politik ve toplumsal olayın önüne geçmesi, toplumda köklü bir değişim isteminin eylemsel dışa vurumudur.

“Kadınların bugünkü sömürü ve baskı toplumuna karşı mücadelesi öyle bir noktaya vardı ki ne toplumun ve devletin baskısı ne de erkek katliamları, bu mücadeleyi geriye götüremez.”

Bununla bağlantılı olan bir soru, kadının toplumsal bir devrim olmadan özgürleşip özgürleşmeyeceğidir. Aslında sorunun bu şekilde konuluşu, reformizmin anlayışını açığa çıkarmak içindir. Burjuva toplumda her demokratik hak gibi kadınların hak eşitliği de sınırlıdır. Kadınların kurtuluşu ise toplumun köklü dönüşümünü gerektirir. Toplumun köklü değişikliği de devrimi gerektirir zorunlu olarak. Sorun çok açık: devrim olmadan kadınlar özgürleşemez. Fakat sorunun bu şekilde konuluşu çok eksiktir. Sorun, kadın olmadan da devrim gerçekleşmez biçimde konulmalıdır. Sorunun bu şekilde konuluşu kitleler arasında çok iyi biliniyor. Bugün açısından, devrimin güncelliği, şimdi kadınların özgürlük zamanı bakış açısında, sorun önümüze pratik olarak konmuştur. Sorun, bunu pratik olarak gerçekleştirmektir.

Kadınların kurtuluşu gerçek olacaktır. Çağımız, proletaryanın yeni bir toplumsal devrimler çağıdır. Çağımız aynı zamanda kadınların zafer ve özgürlük çağıdır.

Eylemler, zafer ve özgürlük bakış açısıyla değerlendirilmeli. Her eylemin temel hedefe olan etkisi, itiş vermesi, bu yönde bir adım olması yönüyle ele alınmalı. Buna göre kadınların eylemlerinin ilk somut sonuçları ne olursa olsun, önemli olan, kitlelerin bu eylemler sırasında kaynaşması, birleşmesi ve mücadele yeteneğini pekiştirmesidir. Büyük amaçları olanlar eylemleri bu sonuçlarına göre değerlendirirler. Çünkü büyük hedeflere tam kurtuluşa, bu sonuçlardan varılır. Devrimci hedefleri olanlar, her eyleme bu açıdan bakar. Toplumun köklü bir dönüşüm noktasına gelip dayandığı bir süreçte, her devrimci eylem, isyan bunun için yeni bir kalkış noktasıdır.

Son yirmibeş yılın deneyimleri göstermiştir ki temel hedeflerle yapılan birçok ülkede ve birçok merkezdeki halk ayaklanmalarında devrimci güçler etkin bir rol oynarken reformist hareketler ciddi bir varlık gösterememiştir. Reformist kadın hareketleri için durum aynıdır. Onlar iki ayaklanma arasında sınırlı da olsa bir varlık gösterirken devrim için yeni bir hareket noktası oluşturan büyük tarihsel girişim sırasında aynı varlığı göstermekten uzak kalıyorlar. Gerçekte onların uzak oldukları devrimci bir anlayış ve devrimci bir mücadeledir.

Kadınların bugünkü sömürü ve baskı toplumuna karşı mücadelesi öyle bir noktaya vardı ki ne toplumun ve devletin baskısı ne de erkek katliamları, bu mücadeleyi geriye götüremez. Hiçbir şey, kadınları yeni bir yaşam uğruna kavgadan alıkoyamaz. Şiddet bütün vahşetiyle uygulanmasına rağmen kadınlar üzerinde etkisini gösteremiyor. Bu da baskı toplumunu açmazlara sürüklüyor. Sistem bu büyük tarihsel hareket karşısında aciz duruma düşmüştür. Önceden belirttiğimiz gibi bu tarihin en uzun iç savaşıdır. Kadınlar bu iç savaşı kazanacak!

Sistemin ve erkeklerin korkakça ve alçakça saldırıları, hiçbir sonuç vermeyecektir. Sadece daha çok kadının gözünü açacak ve bu sistemin yerle bir olmasını biraz daha hızlandıracaktır.

Bir çiçeği koparabilirsiniz fakat baharın gelişini engelleyemezsiniz!

*fotoğraf: Sedat Suna - 1 Temmuz '21

Bizim Adımıza Değil Bizim Tarafımızdan

Aile, tarih içinde, sürekli değişime uğradı. Büyük tarihsel değişimlerle birlikte aile biçimleri de birbirini izledi. En son olarak kapitalist toplumdaki aile, çözülüp dağılmaktadır. Büyük sanayi ev ekonomisi üzerinde yıkıcı-devrimci bir etki yarattı. Ev ekonomisi çöktü. Sermaye, erkeğin ailede, kadın ve çocuk üzerindeki egemenliğine son verdi. Onları sermayenin egemenliğine soktu. Burada işçi ailesi oluştu. İşçi ailesi -ki günümüzde daha bir yaygınlık kazanmıştır- kadının erkek karşısında ekonomik olarak bağımsız olduğu yeni bir ailedir. Kadının ekonomik bağımsızlığına rağmen, erkeğin kadına karşı kabalığı ve eski anlayışı devam ediyor.

Bugünkü aileden söz ederken, farklılıklara da dikkat çekmek gerekir. Nasıl ki bugünkü toplum deyince, birbirine karşıt iki toplum biçiminden, kapitalist ve sosyalist toplumlardan bahsediyorsak; aileyi tanımlarken de özel mülkiyetle sıkı bağı olan erkek egemen toplumdaki aile ile toplumsal mülkiyete dayanan kadınların eşitsizliğinin

ortadan kalktığı sosyalist toplumdaki aile arasında temel farklılıkları belirtmek gerekir. Sosyalist toplumda, geçmişin anlayışı, özellikle de erkeklerin kadınlara karşı eski anlayışı etkisini sürdürüyor. Sosyalist toplumda, kadın ve erkek arasında, yeni bir temelde boy veren yeni bir ilişkidir. Eski olan aşıldıkça, yeni olan tamamen yerleşiyor.

Bu noktayı belirttikten sonra, burjuva toplumda kadın erkek ilişkilerini daha net olarak anlayabiliriz. Aileyi çözülmeye uğratan birçok etken, bu yöndeki etkisini güçlü olarak gösteriyor. Nesnel etkenlerin yanında, öznel etkenlerin de çözülmeye etkisi büyüktür. Aile devamlı yenileniyor. Daha kültürlü ve eğitilmiş gençlerden oluşuyor. Gençler, yeni bir anlayışla hareket ediyor. Ezilen ve sömürülenler arasında oluşan mücadele birliği, sınıf dayanışması, tüm dünyada sosyalizm uğruna mücadelenin yarattığı, devrimci-dönüştürücü etki, kadınların dünyaya başkaldırması, dünyanın sokaklarını doldurmaları ve köklü dönüşüm fikrinin kadınların bilincinde yerleşmesi

8. YAŞAM

aile üzerinde çözücü etki yaratıyor. Toplumsal devrimin bütün ülkelerde kadınların ailenin, toplumun etkisi dışına çıkması, bağımsızca davranmasındaki devrimcileştirici etkisi hafife alınıyor. Oysa, her ülkede, devrimci komünist olan kadın hareketlerinin içinde aktif olan milyonlarca kadın var. Yani her ülkede milyonlarca kadın, kadın erkek ilişkisinde yeni ve ileri bir anlayışı savunuyor. Önemli olan milyonlarca bilinçli, mücadeleci kadının yeni bir dünya uğruna, eski dünyaya başkaldırması ve savaştırmasıdır. Eski olandan köklü kopuş bu yolla sağlanır.

Ailenin içinde, toplumda, sosyal çevrede, kadın ve erkek ilişkilerinde ortaya çıkan yeni anlayışla, eski yapı arasında gitgide şiddetlenen bir çatışma sürüyor. Toplum, değişime karşın, kadınları eski ilişkiler içinde tutmak çabası arasındaki çatışma, bu nedenle bugünkü düzeyi aşacak bir seviyeye çıkacağı çok açıktır. Toplum ne yaparsa yapsın, kadınları eski, geri ve dar yapıya tekrar sokamayacaktır.

Her gün daha çok kadın eski yapıya, bu toplumdaki konumuna karşı mücadeleye atılıyor. Fakat bu savaş, anlık değil, uzun bir dönemi, bugünü ve yarını da içine alacaktır. Başkaldıran, mücadeleci kadınlar, sürekli olarak, toplumun etkisindeki kadınları etkileyerek değişimleri için mücadele verirken, bu toplum da kadınları kendi etkisine almak için uğraş içinde olacaktır. Bu mücadelenin sonunda bizim kazanacağımız apaçıktır.

Kadınların özgürleşme mücadelesi, kapitalizme, eski topluma karşı mücadeleyle başlar. Sosyalizmde yeni koşullarda, yeni biçimlerde devam eder. Bu mücadele sürekli ve devamlıdır. Eski anlayış ve ilişkiler, yeni toplumda gerilemiş ve zayıflamış olarak varlığını korur. Dolayısıyla, eski toplumun ufku tamamen

aşılana dek, kadınlar mücadelelerini devam ettirecektir.

Kapitalist toplumda, ne denli demokratik mevzi elde edilirse edilsin, yine de bu toplumun zeminlerinin ötesine geçilemez. Politik-toplumsal bağımlılık nedeniyle, işçiler, kadınlar kendi kaderlerini bu toplumda tayin edemezler. Kendi kaderlerini tayin etmeleri, toplumsal zenginliğin bir avuç insanın mülkiyetinde değil de toplumun ortak mülkiyeti ve denetiminde olduğu zaman gerçekleşir. Çünkü bunun koşulları oluşturulur. Yeni bir gelecekte söz edenlerin söylediklerinin havada kalmaması için bunu; gerisinde yatan maddi ve toplumsal ilişkilerin dönüştürülmesiyle birlikte düşünmelidir.

Kadınların kendi kaderlerini tayin etmeleri, yani kendileriyle ilgili her konuda,

kendilerinin özgürce karar vermeleri, siyasal, kültürel, eğitsel, toplumsal yaşamda erkeklerle tam anlamıyla eşit olmaları demektir. Bu büyük dönüşüm, maddi ve toplumsal koşulların dönüşümüyle

birlikte gider.

Kadın hareketinin en ileri, en mücadeleci, en bilinçli kesimi, kadınların kurtuluşu için, toplumun dönüştürülmesinin temel bir koşulu olduğu biçiminde bir anlayışla örgütleniyor, eylem yapıyor. Kuşkusuz kadınların hepsi aynı bilinç düzeyinde değil. Kadınların bazıları kadınların toplumdaki konumunun farkına yeni varıyor. Daha doğrusu, bunu bilinçli olarak yeni ifade ediyor. Mücadelenin devrimcileştirici etkisiyle değişim çok çabuk oluyor. Aynı zamanda, eksiksiz, gerçek ve tam kurtuluş uğruna başeğmez bir irade ve etkin bir kararlılık koyuyorlar ortaya. Yüksek bir bilinç, devrimci bir irade, sınırsız başkaldırı, harekete büyük bir itiş veriyor. Bu demektir ki hedefe daha kısa zamanda ulaşılacak. Kadınların özgürleşmesi temel bir

“Kadınların özgürleşme mücadelesi sadece kendileri için değil, aynı zamanda, insanlığın sömürü ve baskı toplumundan özgürleşme mücadelesidir.”

özgürlüktür. Toplumun, bireylerin ne kadar özgür olduğunu anlamada bir ölçüttür. Kadınların özgürleşmesi, işçi sınıfı ve işçi sınıfı partisinin temel bir devrimci hedefidir. Bu konuda, bugün söylediklerimizi yarın gerçekleştireceğiz. İşçi sınıfı iktidara geldiğinde, kadınların özgürleşmesinin eksiksiz uygulanması için gereken koşulları oluşturmak yerine; bunun sınırlandırılması, toplumdaki özgür ortamın sınırlandırılması ve giderek yok edilmesi demektir. Halbuki, sosyalizmde her bireyin özgürce gelişmesi, bütün bireylerin özgürce gelişmesinin koşulu olur.

Toplumda güçlü olan eski anlayış, sosyalizmde, yeni koşullarda, kendisini yeni söylemlerle sürdürür. Hatta yeni olanla doğrudan, açıktan açığa mücadele etmeyi göze alamadığı için, kendini yeni anlayışın, yeni ilişkilerin içinde ifade etme eğiliminde olur. O halde, yeni toplum güçleri eski anlayışla, eskinin tüm izleri, kalıntıları ve ilişkileriyle sürekli bir mücadele içinde olmalıdır. Kadınlara yönelik eski anlayış, ima yoluyla bile kendisini gösterse, buna karşı kesin ve kararlı bir mücadele yürütülmelidir. Sosyalizm, komünizm yolunda ilerlemenin temel bir koşuludur bu.

Erkekler tarafından ezilmeleri kadınlar için zaten kabul edilmezdir; başka erkekler tarafından kurtarılmaları, kadınlar için daha büyük bir kabul edilmezlik olur. Kadınlar, başka erkekler tarafından kurtarılmayı asla kabul etmediler ve etmeyeceklerdir. Kadınlar, kendilerini özgürleştiren 20.yüzyıl toplumsal devrimlerinde büyük

bir rol oynadılar. Yani özgürlüklerini, tam eşitliği işçi sınıfı ve emekçi halkla birlikte, kendi mücadeleleriyle kazandılar. Kadınların, erkekler tarafından, eski durumdan kurtarılmaları, kurtarıcılarına yeni bir bağımlılığı getirir. Yeni bir bağımlılık, kadınların eşitsizliğinin varlığını sürdürmesi olur. Kadınlar özgürleşmeyi kendi elleriyle sağlayabilir ve sağlamalıdır. Kadınların buna ilişkin sloganı şudur: Bizim Adımıza Değil, Bizim Tarafımızdan!

N. Çernişevski, “Nasıl Yapmalı?” da, genel özgürlük sorununu, özelde de kadınların özgürleşmelerini konu edinir. Marksizm, Rusya’da yaygınlık kazanana dek, “Nasıl Yapmalı?” birçokları için özgürlük manifestosu rolü oynar. Vera ile evlenen bir erkek, bu yolla, Vera’yı ailesinin baskısından kurtarır. Fakat Vera’nın özgürleşmesi, başka bir aile kurulması biçiminde olur. Bu, Vera için gerçek bir özgürlük değildir. Kadınla erkek ilişkisi özgür koşullarda, kadının özgür iradesiyle kurulmaz. Vera ne zaman ki kadınların ortaklığına dayanan bir atölye kurar, ancak ondan sonra, erkek karşısında ekonomik olarak bağımsızlığını kazanmış bir kadın olarak, yeni koşullarda, yeni bir ilişki kurar. Vera, bir erkeğin karşısına eşit bir konumda çıkar. Biz bunu daha ileriye götürelim. Kadınla erkeğin eşitliğinin eksiksiz sağlanması için, eski toplumun, eski anlayışın, eski ilişkilerin köklü olarak değişmesi gerekmektedir.

Özgürleşme hedefli kadın hareketi, bugün çok ileri bir nokta, deneyimli, teorik-pratik donanımlı bir noktada. Eylemlerin daha ileri ve daha yüksek biçimine varma eğiliminde. Kadınların özgürleşme mücadelesi sadece kendileri için değil, aynı zamanda, insanlığın sömürü ve baskı toplumundan özgürleşme mücadelesidir. Dolayısıyla, kadın kurtuluş hareketinin varlığı ve eylemleri büyük bir tarihsel öneme sahiptir. Hareketin tarihselliğine, yeni bir geleceğe etkisini doğru biçimde anlama yeteneği göstermeliyiz. Bu öylesine devindirici bir hareket ki dünyada kendini gösteren yeni bir isyan ve başkaldırı dalgasının ateşleyici gücü durumundadır.

Tekirdağ Çerkezköy'de bulunan AdkoTurk İndomie fabrikasında sendikalı oldukları için Kod-29 gerekçe gösterilerek işten atılan işçiler 23 Ağustos'ta greve çıktı. Sendikalı oldukları için özellikle mobbing, taciz, baskılara maruz kalan emekçi kadınlar, grevin ön saflarında mücadele ediyor.

Talibanın kontrolüne geçen Afganistan'da kadınların, lgbti+ların ve çocukların yaşamları ağır tehdit altındayken Afgan Kadınlar ile dayanışmak için Kadıköy'de eylemdeydik.

Kadınların haklarını koruyacağını söyleyen Taliban açıklamasından sonra Afgan kadınlara dönük saldırılar devam ederken, kadınlar kıyafet, eğitim hakkı, oy hakkı gibi kazanılmış hiçbir haklarından vazgeçmeyeceklerini, mücadele edeceklerini söylüyor.

Bangladeş'te yüzlerce tekstil işçisi, ödenmeyen maaşları için başkent Dakka'da eylem yaptı. Ağır şartlarda izin yapamadan çalışan ve geçen yıl işten çıkarılan işçilerin %80,4'ü kıdem tazminatı olmadan evlerine gönderilmişti. Dünyanın üçüncü büyük hazır giyim endüstrisine sahip Bangladeş'te yaklaşık 4000 tekstil fabrikası ve 4 milyon tekstil işçisi var.

CarrefourSa'da sendikal olduğu için küçülme bahanesi ile işten atılan Gülbin Demirel işe iadesi için mücadele ediyor. İşçi temsilcisi iken temsilciliği düşürülen Gülbin, sendikal bürokrasiye ve patronlara hesap soracağız diyor ve "Pandemi bahane edilerek çalışma koşulları daha da ağırlaştırılıyor ve asıl istenen işçileri sendikasızlaştırmak" diyen Gülbin, mücadelesinin sadece bir işçinin değil, işçi sınıfının mücadelesi olduğunu vurguluyor.

Brezilya'da geleneksel "Yerli Kadın Yürüyüşü" bu yıl da gerçekleştirildi. Toprağın iyileştirilmesi için yapılan yürüyüşe 4 bin kadın katıldı. "Biz yerli kadınlar, yerli toprakların sınırlarının çizilmesi için, madenciliğin özgürleştirilmesine ve topraklarımızın kiralanmasına, çevre ruhsatlandırma kurallarını gevşetme girişimine ve kırsal alanlarda finanse edilen silahlanmaya karşı mücadele ediyoruz. Protestocuların manifestosunda yerli ve çevre politikalarının ortadan kalkmasına tanık oluyoruz" diyen kadınlar sağcı başkan Jair Bolsonaro'nun bir kuklasını yaktı.

Çorlu'da bulunan BelKarper fabrikasında sendikal mücadele veren işçiler grevlerinin 156. gününde kazandı. 6 ay süren mücadelenin ardından işten atılan işçilerin de işlerine iade edilecekleri duyuruldu.

Ev İçi EmegİN Toplumsallaşması

Demet Demeter

Kadın sorunun en önemli meselelerinden biridir ev içi emek. Bu soruna gerçek anlamda bir çözüm bulabilmek, kadınların toplumsal yaşamda daha aktif olarak yer almasını sağlayacaktır.

Kadının bitmek bilmeyen ev işleri içinde görünmeyen emeği bir kısır döngü şeklinde sürüp gitmektedir. İlkel kabilelerde hayatta kalabilmek ve yaşamı devam ettirebilmek için zorunluluklardan doğan komünal yaşam vardı. Toplulukta var olan bütün işler tüm topluluğun işleri idi. Neslin devamı için çocuk bakılmasından tutalım da, barınak bulmaya, beslenmeye vs. kadar. Zorunlu olarak toplumsal iş bölümünün ortaya çıkmasıyla beraber kadın, doğurganlık özelliğinden kaynaklı daha fazla ev içi alana çekilmek zorunda kalmıştır (Kadının ev içi (domestik) alana çekilmesi, daha yerleşik bir yaşam sürmesi doğayı gözlemlemesini, mevsimleri anlamasını ve bunlara uygun ekim — dikim vs yapmasını da sağlamıştır. Aynı zamanda çeşitli bitkileri tanıyarak, bitki ve bitki köklerini şifacılıkta kullanmıştır. Çoğu zaman kabilenin hayatta kalmasını tamamen rastlantıya bağlı olan avcılık değil, kadının üretimleri sağlamıştır.).

“Çocuklarıyla birlikte birçok evli çifti kapsayan eski komünist ev ekonomisinde, kadınlara bırakılan ev yönetimi, tıpkı erkekler tarafından yiyecek sağlanması gibi, toplumsal bir zorunluluk taşıyan bir kamu işiydi. Ataerkil aile ile ve ondan da çok monogam bireysel aileyle birlikte, bu değişti. Ev yönetimi kamusal niteliğini yitirdi. Bu iş artık toplumu ilgilendirmiyor. O bir özel hizmet haline geldi; toplumsal üretime katılmaktan uzaklaştırılan

kadın, bir baş hizmetçi oldu. Toplumsal üretim yolunu kadına -ama yalnız proleter kadına- yeniden açan, günümüzün büyük sanayii olmuştur, ama bu yol , öylesine koşullar içinde açılmıştır ki, kadın eğer ailenin özel hizmetiyle ilgili görevlerini yerine getirmek isterse, toplumsal üretimin dışında kalır ve bir şey kazanamaz; ve eğer toplumsal üretime katılmak isterse, ailevi görevlerini yerine getirmekten uzak kalır. Fabrikadan, doktorluk ve avukatlığa kadar, kadın için tüm iş kollarında durum budur. Modern tek eşli aile, kadının açık ya da gizli ev köleliği üzerine kurulmuştur ve modern toplum, salt tek eşli ailelerden — moleküller gibi — meydana gelen bir küttedir.” (Engels’ten aktaran Gül Özgür, *Kadınların Kurtuluşu 2. cilt, sf:13*)

Engels’in de belirttiği gibi ev işinin özel bir hizmet haline gelmesi ve kadının ev içi alana çekilmesi, ailenin bütün yükünün kadının sırtına yüklenmesine neden olmuştur. Evin içindeki işler, ev işleri görünmez emek halini almış, kadının yemek, içmek, uyumak gibi doğal ve yapması zorunlu şeyler haline bürünmüştür. Yani ev işleri kadının sırtına yıkılmıştır. Kadın alışverişe gider, çocuğa bakar, evi temizler, yemek pişirir, çamaşırları yıkar, varsa hasta ve yaşlılara bakar vb bu liste uzayıp gider. Ailenin devamlılığını sağlamak kadının görevi haline dönüşmüştür. Bu sürekli bir kısır döngü şeklinde devam etmektedir. İster çalışma yaşamında olsun, ister olmasın bu ev içindeki bitmek bilmeyen kısır döngü devam eder kadın için. Bu kısır döngüden kurtulduğumuz zaman gerçek anlamda

“Ev içi emeği toplumsallaştırmak, biz kadınları gerçek yaşamda, toplumsal yaşamda daha özgür kılacaktır.”

özgürlüğümüze adım atmış olacağız.

Peki evin dört duvarı arasında dönüp durmamıza neden olan ve biz kadınları köleleştiren bu kısır döngüden nasıl kurtulacağız?

İşte bu soruya verilecek cevap kadınların 2. plana atılması sorununun çözümü noktasında somut yaklaşımı da gözler önüne serecektir.

Demokratik halk devrimimizi gerçekleştirir gerçekleştirmez hemen ilk elden alınacak önlemlerin başında kadına dair yasalar çıkarmak olacaktır. Bugün kadının maruz kaldığı tüm insanlık dışı koşullara karşı savaş açılacak ve kadınları yaşamın her alanında eşit ve özgür kılmak için mücadele edilecektir. İlk elden ev içi emeğin toplumsallaştırılması yönünde adımlar atmak zorundayız. Ev içi emeği toplumsallaştırmak, biz kadınları gerçek yaşamda, toplumsal yaşamda daha özgür kılacaktır.

Ev içi emeğin ücrete tabi tutulmasını öngören kimi görüşler var. Bu doğru bir yaklaşım değildir. Kadını evin dört duvarı arasından çıkarmaz. Özgürlüğe adım atmasını sağlamaz. Aksine ev içindeki konumunu daha da perçinler. Toplumsal yaşamın dışında tutar.

Böyle bir parantez açtıktan sonra devam edelim.

Ev içi emeği nasıl toplumsallaştırabiliriz? En başta ev işlerini tek tek toplumsal işler haline dönüştürerek. Mesela çocuk bakımı tüm toplumun işi olmalı. Bunun için kreşler, çocuk yuvaları, oyun alanları vs kurulabilir. Kadınların mutfakta geçirdikleri bir ömür, ortak yemekhaneler kurularak çözülebilir. Büyük kamu mutfakları ile. Nasıl ki bugün restoranlarda aşçılar, garsonlar, bulaşıkçılar maaşlarını alarak çalışıyorsa; kamu mutfaklarında da aynı şekilde çalışabilir ve bunlar ortak yemekhanelere dönüştürülebilir.

Yani bugünden ortak yemekhanelerin, çamaşırhanelerin, kreşlerin, çocuk yuvalarının, hasta ve yaşlı bakım evlerinin alt yapısı bulunmaktadır. Bunlar sosyal anlayışla yeniden düzenlenip, gerçekten insana değer veren bir anlayışla ele alınarak tüm toplumun hizmetine ücretsiz olarak sunulabilir.

Denilebilir ki bunları bugünden neden yapmıyoruz? Çünkü kapitalizm her alanda olduğu gibi bu alanda da kar amaçlı yaklaşıyor. Bugün hasta bakımhanelerinden olsun, kreşlerden ya da yurtlardan vs parası olanlar faydalanmakta. Üstelik bunlar tümünden kar amaçlı olduğu için doğru düzgün hizmet bile sunmuyor. Buralarda gerçekten insan sağlığı gözetilmiyor.

Hastalara müşteri gözüyle bakan bir anlayışla kar odaklı hareket eden kapitalist sistem altında kurulan sosyal kurumların hemen hepsi parası olanlar içindir. Huzurevlerine bile yaşlılar asgari de olsa bir maaşı varsa alınıyorlar. Yoksul kesimden olan ve hiçbir güvencesi olmayan yaşlı ve hasta bakımı yine işçi ve emekçi kadınların üzerinde bir yük halinde devam ediyor. Oysa devletin sorumluluğunda olması gerekiyor. Yaşlılarına ve hastalarına en insani koşullarda bakması gerekiyor devletin. Sadece çok daha zengin olanların çocukları diğerlerine göre daha şanslılar; insani koşullara sahip, pedagoğu ve eğitimcisi, doktoru vs bulunan kreşlere gidebiliyor. Oysa işçi ve emekçi çocukları değil kreş şansı, doğru düzgün okul imkanı bile bulamıyorlar. İşte bu durum kökten değişecek bizim kuracağımız insani toplumda. Sosyalizmde bu tümünden değişecek. Tüm anne ve çocuklar sosyalist devletin güvencesi altında olacak ve ücretsiz bir şekilde, her türlü, sağlık hizmetinden tutalım da, kreşe, beslenme sorunlarına, eğitime vs kadar tüm insani haklardan yararlanabilecektir. Bu konuda yaşanmış bir deneyim olarak, Ekim devriminin ilk

“Tüm anne ve çocuklar sosyalist devletin güvencesi altında olacak ve ücretsiz bir şekilde, her türlü, sağlık hizmetinden tutalımda, kreşe, beslenme sorunlarına, eğitime vs kadar tüm insani haklardan yararlanabilecektir.”

14· GÜNCEL

günlerinden itibaren kadını gerçek yaşamda da eşit kılabilmek için Sovyetlerde neler yapıldığına bakabiliriz.

“Kendini kadınların biçimsel hak eşitliği ile sınırlamayan Parti, eski ev ekonomisinin yerine komün evleri, kamu aşevleri, merkezi çamaşırhaneler, çocuk yuvaları vs geçirerek, onları (eski ev ekonomisinin-çn) maddi yüklerinden kurtarmayı amaçlamaktadır.” (Sovyet belgelerinden aktaran Gül Özgür, *Kadınların Kurtuluşu*, cilt:2, sf:15)

24 Ekim (7 Kasım) 1917’de gerçekleşen Ekim devriminin hemen ertesinde;

*Kadınların eşitsizliğine ilişkin tüm yasalar kaldırıldı.

*Devrimden 4 gün sonra kadın emeğinin ve annenin korunmasına ilişkin kararname yayınladı.

*Aralıkta evlilik ve aile ilişkileri ile ilgili kararnameyi ilan etti. Böylece, tarihte ilk kez, kadının politik, ekonomik ve hukuksal hak eşitliği ilan edilmiş oldu.

*Anne ve çocuğun korunması devletin yükümlülüğündedir.

*Çocuk yuvaları, aşevleri, çamaşırhaneler vs örgütlenmesi.

*Kadının seçme ve seçilme hakkı (ocak 1918) gibi pek çok yasa getirildi.

Bu ve bunun gibi yasaların pratikte, gerçek yaşamda uygulanabilmesi için, kadının toplumsal yaşama çekilebilmesi için en başta da ev içi emeği kamusal alana taşıdı. Sadece çocuk bakımı ve eğitiminin toplumsallaşması için Sovyet devleti birçok kurum yaratmıştır. En çok bilinenleri ise; kreşler ve çocuk yuvalarıdır. “Ama bunun dışında, okul çocukları için bütün gün süren okullar, hafta sonu ve okul sonrası için çocuk kulüpleri ve çocukların boş zamanlarını spor ve kültürel faaliyetlerle geçirebilecekleri merkezler, okul tatilleri için çocuk kampları,

“Kadını eve hapseden, köleleştiren ev işleri, ev temizliğinden tutalım da, yemek pişirmeye, çocuk bakımına, çamaşırlara daha pek çok şeye kadar toplumsal kamusal alana taşınıp çözülmeyen kadının işi olarak görüldüğü sürece kadının köleliğine son verilemeyecektir.”

fotoğraf: Andrea Piacquadio

çocuklar için danışma merkezleri vs. vs de mevcuttu. Ayrıca yatılı anaokulları ve yatılı okullar, çocuk yurtları ve komünleri yaratılmaya çalışılmıştır. Kırsal kesim için özellikle kollektifleştirme hareketiyle birlikte ürün alma dönemi için sezonluk kreşler ve çocuk yuvaları, gezgin çocuk yuvaları gibi kurumlar ilk defa Sovyetler Birliği’nde denenmiş ve gerçekleştirilmiştir.” (*Kadınların Kurtuluşu*, 2.cilt, sf. 28)

Sovyet devriminden sonra kadınların toplumsal hayata kazandırılmasına dair birçok düzenleme yapılmaya çalışılıyor ama çözmeye çalıştıkları sorunların başında ev işlerinin toplumsallaştırılmasına yönelik çabalar geliyor. Biliniyor ki ev içi emek tam olarak toplumsallaştırılmadan kadın kitlelerinin gerçek anlamda özgürleşmesi mümkün olmayacaktır. Devrimin hemen ardından kadınların yükünü azaltan kurumlar oluşturulmaya çalışılıyor. Büyük sanayi merkezlerinde kamu çamaşırhaneleri vs oluşturuluyor ve sürekli seçilen komisyonların denetiminde işliyor. Ya da kamu mutfakları, fabrika mutfakları; yine buraları işçilerin oluşturduğu komiteler denetliyor. O nedenle insan sağlığını hiçe sayarak bozuk, bayat malzeme vs kullanılmıyor. Yemekhanelerde çalışanların sağlıklarının, güvenliğinin hiçe sayılmasına izin verilmiyor. Kadını eve hapseden, köleleştiren ev işleri, ev temizliğinden tutalım da, yemek pişirmeye, çocuk bakımına, çamaşırlara daha pek çok şeye kadar toplumsal kamusal alana taşınıp çözülmeyen kadının işi olarak görüldüğü sürece kadının köleliğine son verilemeyecektir. Bu köleliğe son verecek olan yine biziz, biz kadınlarız.

Zamanın Belleği: Bizim Tarihimiz

Emekçi Kadınlar

Merhaba,

Bu sayıda uzun yıllardır ilmek ilmek mücadele ile ördüğümüz; genciyle yaşlısıyla, öğrencisiyle işçisiyle, eve hapsedilenlerimiz ve kalıplara sığmadan özgür düşleri uğruna dövüşenlerimiz ile hep beraber omuzlayarak bugünlere taşıdığımız Emekçi Kadınlar çalışmalarımızın tarihini inceledik.

1975'e kadar Emegin Birliği olarak yapılan çalışmalar yerini, 76'da Antep'te kurulan Emekçi Kadınlar Birliği Derneği'ne bıraktı. Derneđin, 77'de İstanbul'da, 78'de Tokat'ta şubesi açıldı. Emekçi Kadınlar Birliği Derneği'nin tabanını oluşturan emekçi kadınlar oldu. Antep'te bir gecekonduunun kömürlüğünün derneğe çevrilmesi ile mahallelerin kadınlarıyla beraber örgütlenme çalışması yapıldı.

Aynı dönemlerde İlerici Kadınlar Derneği'nin de bir ilerleme kaydetmesi ile kadın hareketinde bir ivme yaşanmaya başlandı. Siyasal sürecin de gitgide zorlaşması ile, katliamlar, ölümler yaşanıyordu ve çalışma genel olarak yoksulluğun artmasına yönelik oluyor, katliamlar nedeniyle evlat acısına son kampanyaları yapılıyordu. Evlat Acısına Son mitinginin ilki 76'da Ankarada, ikincisi 77'de İstanbul'da yapıldı. Bu mitingle

birlikte birçok hareket bir araya gelmişti.

Özellikle kadın hareketi açısından sürecin de koşulları nedeniyle güç birleştirmek kaçınılmaz oldu.

Bu tarihlerde kadın yığınlarının yüzü mücadeleye çevriliydi. Emekçi mahallelerde yapılan çalışmaların da hızla sonuçlar alması bunu gösteriyor. Bu iki kampanya kadın hareketinin gelişimi açısından çok önemliydi. Kadınların ilk defa kendi güçlerinin farkına varması, sokağa çıkmaları 79'da katliam ve ardından sıkıyönetimin gelmesi ile bastırılmaya çalışıldı. 79'da bütün devrimci faaliyetlerin yasaklanması ile Emekçi Kadınlar Birliği Derneği de kapatıldı ama çalışmalar derneksiz devam etti. Fiili olarak kurumlar kapalıydı ama etkinlikler başka isimlerle düzenleniyor, korsan örgütlenmeler, dergilerin illegal çıkarılması gibi hareket devam ediyordu. Bu dönemde Emegin Birliği gazetesi 16 bin basıyor, çalışmalarında kadınlar aktif bir rol üstleniyordu.

80'e gelindiğinde Emekçi Kadınlar Birliği sıkıyönetimin hala devam ettiği bu süreçte 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nü kutlama kararı aldı. Ancak bunu yasal olarak yapma imkanı bulunmuyordu. bunun üzerine kadınlar Alibeyköy'de

16·TARİH

korsan bir yürüyüş gerçekleştirdi. Aktif olarak dernek çalışması yapan 38 kadının gerçekleştirdiği bu yürüyüşe çevreden kadınlar da katıldı. Bu eylem o süreç için oldukça ses getirdi.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi çizginini belirleyenler ile tek bir kadın örgütünü kurmak için bir araya gelindi. Bir kurultay hedeflendi ve kurultaydan önce ilk defa birlikte 8 Mart örgütlendi. 89 yılının Nisanında Beşiktaş'ta bir kurultay yapıldı. Bu kurultayda feminist hareket ile sosyalist kadın hareketi arasındaki çizgi ve kurultaya gelen süreçte pratikte yaşanan ayrışmaların da patlak vermesiyle dönemin feminist grupları kurultayı terk etti. Sosyalist kadınların birlikte nasıl örgütlenme yaratacakları tartışmaları başladı. Bir yılda örgüt şekli, hangi kadınlara hitap edeceği vs. tartışıldıktan sonra burada anlayış birliğine rağmen ortak bir örgütlenme yaratılamayınca kendi derneğimizi kurma kararı alındı.

18 Kasım 1990'da Emekçi Kadınlar Derneği'nin açılış etkinliğini işte bu karar üzerine yaptık. Bu kuruluştan sonra ortak çalışmalara Emekçi Kadınlar Derneği adıyla katıldık.

12 Eylül süreci yaşandığında toplumda ciddi bir sessizlik söz konusu, sıkıyönetim vardı. Devrimci mücadele yürüten insanların çoğu tutsak ya da alanlardan çekilmek durumunda kalınmıştı. Hareket ilerleyen yıllarda canlanınca özellikle cezaevlerinde tutsakların aileleri, analar, kadınların tutsaklıkla ilgili kampanyaları, cezaevleri önünde eylemlerle toplumsal hareketin başını tekrar kadınlar çekmeye başladı.

Körfez savaşının ortaya çıkması ile kadın hareketi savaşa karşı bir birliktelik yaratmaya başladı tekrar. Kampanyalar, eylemler örgütlüyorduk. Sonrasında savaş karşıtı bir araya gelişin de deneyimi ile tekrar bir arada hareket etme ve devrimci bir kadın örgütlenmesi yaratma konusunda karar alındı. 92 Martında Emekçi Kadınlar Birliği kuruldu. 92 sonunda bülten çıkarılmaya başlandı. Bir önceki kurultayın ortaya koyduğu sonuçtan yola çıkarak daha çok pratik örgütlemeye başlandı. Önceki kadın kurultayından sonra bu kez Emekçi Kadınlar Kurultayı ismi ile bir kurultay örgütlendi. 6-7 Martta kurultay, gününde de 8 Mart yapılacak. Ama devletin engellemeleri üzerine kurultay yapılamadı. Bir araya gelen kadınlar Aksaray meydanında yürüyüş yaptı, kurultay daha sonra Temmuz 93'te Caferağada yapıldı. 96 yılında devletin saldırıları ve merkezi operasyonlar ile kadın çalışması yapan çoğu insanımızın alandan çekilmek zorunda kalmış olmasının etkisi ile Emekçi Kadınlar Birliği çalışmalarına katılamadık. 2000'lerde Emekçi Kadınlar Derneği ismini bu zaman aralığında başka çevrelerin sahiplenip kullanmaya başlaması üzerine kadın çalışmaları tekrar hareketlendiğinde EKA (Emekçi Kadınlar) ismini kullanmaya başladık. 8 Mart'larda EKA adıyla platformlarda yer aldık. O zamandan beri de Emekçi Kadınlar olarak tarih sahnesinde yerimizi alıyoruz, işçi sınıfının yarattığı bilinç ile kadın yığınlarının yüzlerinin hızla devrime ve sosyalizme yönelmesinin yollarını yaratmaya çalışıyoruz.

Markсист Kadın Akademisi,
Kadın Sorunu Üzerine'yi okuyup tartışacağımız
yeni atölyemiz ile devam ediyor.
Başvurular için 15 Kasıma kadar
bize ulaşabilirsiniz.

Nasıl Yapmalı? Vera'nın Özgürleşme Süreci

Ceyda

Çernişevski'nin Nasıl Yapmalı? Kitabının baş karakteridir Vera. Çernişevski'nin anlatımıyla 'ıslak, karanlık' bodrumda yaşayan; fakat bu ıslak ve karanlık bodrumdan kurtulmak isteyen bir kadın. Peki nedir bu ıslak ve karanlık bodrum? Eski. Eskiye dair her şey. Gelenek, görenek, din, insanı kendisine zincirlerle bağlayan aile bağları, arkadaşlık bağları, zorla dayatılan kadın-erkek

*“Çürümüş toprak
gibi sağlıksız bitkiler
yetiştiren bir aile
yok, mülkiyete dayalı
ilişkiler yok, ataerkil
düzen yok.”*

ilişkileri, burjuvazinin, aristokrasinin oluşturduğu tüm kurallar, tüm ilişkilene biçimleri. Vera'nın bodrumu, bunların hepsiyle bir arada yaşamak zorunda kaldığı, kurallar dayatıldığı aile evidir.

Vera ne kimseye egemen olmak isteyen ne kimsenin egemenliği altına girmek isteyen, ne aldatmak isteyen ne de iki yüzlü davranmak isteyen bir kadındır. Başkaları varlıklı olmayı iyi bir şey olarak görüyor diye o da varlıklı olmak isteyen biri değildir. Onun isteği özgür ve kimseye bağlı olmadan yaşamak. Üstelik sadece kendisinin değil başkalarının da özgür olmasını istiyor. Fakat özgürlüğe dair nasıl bir adım atacağını bilemiyor, kendince bir yol bulup adım atmak üzereyken Lopuhov giriyor hayatına. Lopuhov'la maneviyatı yüksek duygular üzerine kurdukları arkadaşlık sonunda Lopuhov, Vera'nın özgürleşmesi için tek bir yol olduğunu düşünüyor: evlenmek! Evet belki Vera'yı o ıslak, karanlık bodrumdan, aile evinden kurtarıyor, artık Vera 'eski'ye dair her şeyi geçmişte bırakıyor. Çürümüş toprak

“Ruhunda yaşamına dair bir karar olgunlaştığında hiçbir şey onu durduramıyor, hiçbir güç hatta kendi öz tutkusu bile bu güçlü kişiliğin iradesini kırma yeteneğine sahip olamıyor.”

gibi sağlıklı bitkiler yetiştiren bir aile yok, mülkiyete dayalı ilişkiler yok, ataerkil düzen yok. Çünkü Çernişevski Lopuhov'u da “yeni insan” olarak çizmiş.

Fakat Vera ekonomik olarak da özgür olmak istiyor. Çünkü ancak ekonomik özgürlük bir kadının tamamıyla özgür olmasını sağlayabilir. İşte o zaman, zamanında Sovyet Rusya'ya bile örnek olmuş dikiş atölyesini kuruyor. İşte o zaman kendi ayakları üstünde durduğunu ve tamamen özgür olduğunu hissediyor. Aynı zamanda sadece kendini değil bir sürü kadını bodrumdan kurtarıp engin kırlara, yemyeşil çimenlere çıkarıyor Vera. Öyle bir atölye ki bu emek sömürsü yok, eşitsizlik yok. Patronun kimseden daha fazla para almadığı, hatta çalışmadığı zamanlar hiç almadığı, atölyede de atölye dışında da çalışan kişilerin kolektif bir şekilde yaşadığı bir yaşam biçimi aslında.

Vera istediği yaşam biçimine doğru adım adım yol alıyor. Ruhunda yaşamına dair bir karar olgunlaştığında hiçbir şey onu durduramıyor, hiçbir güç hatta kendi öz tutkusu bile bu güçlü kişiliğin iradesini kırma yeteneğine sahip olamıyor.

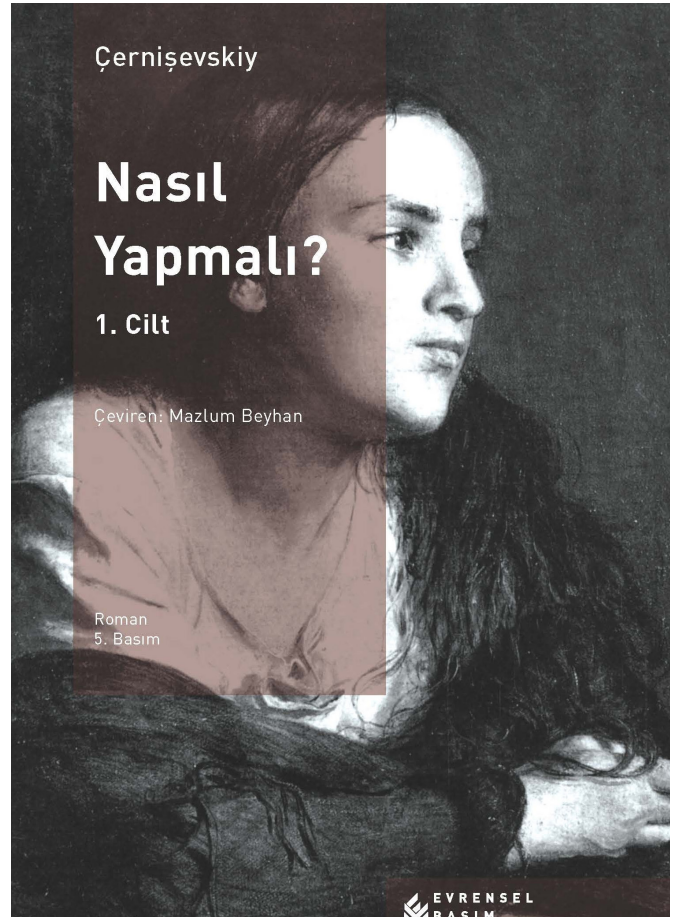
Sadece kendi için değil diğer kadınlar için de ekonomik bağımsızlık yolunu hazırlayıp özgür mesleklere doğru, yol göstermesi, uyanmakta olan kadına örnek, ince, geniş açılmış gözlerle dünyayı sorguya çeken, ‘yeni gerçeği’ arayan ilk olarak kendinin bilincine varan kadının bu nefis manevi

görünümünü görüyoruz Vera'da. Özgürleştikçe bir şeyi daha fark ediyor Vera. Lopuhov'a aşk gibi güçlü ve tutkulu bir duygu hissetmediğini. Sağlam manevi bağlarla bağlı, karşılıklı özgürlüklerine engel olmayan, minnettarlık, arkadaşlık gibi duyguların üstüne kurulmuş iki iyi arkadaşın oluşturduğu bir çift onlar. Ama bu aşk değil. Vera'yı aşkla kendine bağlayan başka biri var.

İşte, Vera bunu fark ettiğinde, işte o zaman karmaşık olan yaşamına onun için çözülmesi gereken bir düğüm daha ekleniyor. Ne yapacağını bilemiyor zira. Vera'nın ruhundaki bu hırçın dalgalanmayı gören Lopuhov daha fazla dayanamıyor ve Vera'yı özgür bırakmak için gidiyor.

Vera, Lopuhov'un bu gidişiyle tüm gücünü kaybedecekken Çernişevski'nin “yeni insan”ları dahil oluyor romana. Vera'yı kaldırıyorlar ayağa; Rahmetov ve Kirsanov. Rahmetov karakteri öyle biri ki romana dahil oluşuyla bambaşka bir yön getiriyor romana.

Nasıl Yapmalı, sadece aşk, ilişkiler, özgürlük üzerine kurulmuş bir roman değil, yeni insanı tartışan, yeni insana dönüşmenin önemini gösteren bir roman. Üstelik karakter özellikleri ve

davranışlarıyla idealize edilmiş kişileri değil, sıradan insanların dönüşümünü görüyoruz. Yeni insanın sıradanlığı... Tüm roman boyunca bu karmaşık olaylar; Vera'ya kendini daha iyi inceleme, daha iyi anlama olanağı veren 'ders' niteliğinde olaylar oluyor sadece. Goethe'nın öğüdünü bilinçsizce izliyor Vera Pavlovna: Yaşama her gün yeniden başlamak, sanki yaşam da yeniden başlıyormuşçasına.

Romanın bundan sonrasını bu kitabı hala okumayarak çok şey kaybeden sevgili okurlara bırakıyorum. Zira Vera Pavlovna'nın asıl yaşamı belki de buradan sonra başlıyor. o yepyeni bir insana bürünüyor: Yeni kadına! Aleksandra Kollontay "yeni kadın"dan bahsederken şöyle der: "Yeni kadın, kendisiyle birlikte özgürlüğünden ötürü hırçınlıkla geri çevrilebilen bazı yabancı şeyleri de getiriyor. Yeni kadına bakarken annelerimizden, ninelerimizden tanıyıp sevdiğimiz çizgiler arıyoruz. Fakat önümüzde, geçmişten örten bütün bir heyecan,

"Yeni kadın bir 'yankı' olmaktan çok uzaktır; erkeğin basit bir 'yansıması' olmayı bırakmıştır."

duygu ve yeni gereksinimler dünyası yükselmektedir. Anlamıyoruz, nerdeyse hayal kırıklığına uğruyoruz. Hani hoş kadınsal itaat geçmişteki yumuşaklık? Nerede, evlilikteki alışılmış 'uyuma' kendini hatta değersiz bir erkek önünde bile silme, yaşam içindeki üstünlüğü erkeğe bırakma yeteneği? Önümüzde, özel iç dünyasıyla bir insan, bir kişilik, hem de kendisini kanıtlayan bir kişilik var. Bu, köleliğin paslanmış zincirlerini kıran kadındır."

Eski kadın tipi 'kocasının yankısı, yedeği, tamamlayıcısı olan, eş kadın'dır, Yeni kadın bir 'yankı' olmaktan çok uzaktır; erkeğin basit bir 'yansıması' olmayı bırakmıştır. Yeni kadın kendi öz iç dünyasına sahiptir; genel insan çıkarlarına bağlı olarak yaşar; hem iç hem de dış dünyasında bağımsızdır.

Veroçka da özel iç dünyasıyla bir insan, bir kişilik, hem de kendini kanıtlayan özgür bir kişilik. Köleliğin paslanmış zincirlerini kıran bir kadın. Bu yeni, önceden bilinmeyen, yaşamın önünde kendine özgü istekleriyle duran bir kahraman tipi, kişiliğini kanıtlayan kadının ailedeki, toplumdaki katmerli köleliğini protesto eden, hakları için mücadele veren ve cinsini temsil eden bir kahraman tipi, 'beşinci tip' kadın kahraman...

Zehra: Küçük Bir Kadın Öyküsü

Sibel Deniz

Yaşamlarımız aslında o kadar hikayelerle dolu ki her gün kendi içinde kahramanlık öyküleriyle dolu kadınlara dokunuyoruz. Kahramanlık atomu parçalamak ya da süslü pelerinler ve süper güçlerle ilgili değil. Kendisine rol biçilene reddeden, kendi yaşamını öğrenen en büyük kahramanlıkları yaratıyorlar insana dair...

90'lardan bir öykü bu...

Çocukluğunda kaderi çizilen, ancak bu kaderi yırtıp atabilen bir kadın... Adına Zehra diyelim biz onun...

Zehra sayısız kadın gibi ortaokula kadar okula gidebilmiş... Bir tane de kendisinden çok küçük erkek kardeşi var. Merdiven altı bir tekstil atölyesinde çalışıyor. Ama yaşı ve aklı büyüdükçe masabaşı bir işte çalışmak istiyor. Üç kuruşa cep harçlığı denemeyecek bir para için tüm gün ter dökmek istemiyor, sigortası ve geleceği olsun istiyor...

O dönemler yeni açılmaya başlayan ve "geleceğin mesleği" olduğu söylenen bilgisayar kursuna gönderiyor ailesi Zehra'yı, Zehra'nın yoğun ısrarları

“Liseli kızlar gibi el ele tutuştular hemen ayaküstü, kaçırılan yılları telafi etmek için...”

üzerine. Ama Zehra sadece kullanıcı seviyesinde öğrenim görecektir, programlama değil... Bilgisayar demişsek yanılmayın... Windows işletim sistemi bile yeni yayılmaya başlamış, ülkede çok az yerde kullanılmaya başlamış... O da basit programlama dili, lotusla hesap yapma ve basit yazım programıyla dilekçe vs. yazmayı öğrenecek ve masa başı iş ararken bir farkı olacak binlerce kadın işçi arasından. Tabi Zehra burada kendinden daha ileri yaşta gençlerle girdiği etkileşimin, kendisine yeni kapılar

“Kahramanlık bazen sadece bir “hayır” demekle başlar. Kendi yaşamını, başkalarının yaşamlarını değiştirip dönüştürebilmek gerçek kahramanlıktır.”

açacağını bilmiyordu henüz.

Ancak annesi ona çoktan bir kaynana bulmuştu bile. “Damat” değil “kaynana” diyorum, nedenini az sonra göreceğiz. Subay bir damat bulmuştur annesi daha reşit olmayan Zehra’ya. Yakışıklı bir gençtir 20’li yaşlarda... Ama asker ve “şark görevi”ne gidecek, en az iki sene orada kalacak... Annesi de gitmeden önce oğlunun “başını bağlamak” istiyor. Dönüp geleceği bir evi olduğunu bilsin, akli evinde olsun diye... Evet, dönüp geleceği ev... Çünkü evlendirdikten sonra damat göreve gidecek, Zehra da kaynanası ile yaşayacaktı, yıllarca tek başına. İşte bu yüzdendir annesi Zehra’ya kaynana buldu demem.

Sistemin genç bir kadına biçtiği rol bu: Annesinin evinden çıkıp kocasının, kaynanasının evine gitmek, ona hizmet etmek... Yıllar boyu eşi dahi olmadan kaynanasının her işini görmek, şanslıysa izinlerde, tatillerde gelirse görebileceği kocasından bir çocuk yapmak, kaynanası ve çocuğa birlikte bakıp büyütme...

Yakışıklı bir nişanlısı olduğu ve onu ilgiye boğduğu için çok mutludur Zehra başlarda. Ama dedik ya, yeni ortam, yeni arkadaşlar, ona aynı zamanda yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Evlense de bir kocasının olmayacağı, gençlik yıllarının kaynana evinde geçip gideceği gerçekleri dank etmişti. Anne-babasının evinde sahip olduğu ufacık özgürlüğü bile bulamayacaktı bundan böyle...

Bu sırada Zehra bir taraftan da ortaokulu dışarıdan bitirebilmek için arkadaşlarıyla birlikte okullara, kurslara, Milli Eğitim’e başvuru yapıyordu... Ufak tefekti, sarışın,

mavi gözlü, narin yapılı genç bir kadındı Zehra, ama gözleri afacan bir çocuğun gözleri gibi haşarı bakardı...

Arkadaşları onun kendi hayatını harcayacağı konusunda boşa endişeleniyorlardı. Kaynanası evlendikten sonra da okulu bitirmesine “izin vereceğini” söylemişti. Ama Zehra işlerin hiç de anlatıldığı gibi olmayacağını, evinden daha küçük bir kafese, hayata hapsedileceğinin bilincine varmıştı. Zaman çok hızlı ilerliyor ve Zehra’nın bilgisayar kursundaki süresi doluyordu.

Nikahtan önce yine “göreve” gitmişti nişanlısı. Dönünce nikah kıyacaktı, sonra yeniden gidecekti “göreve”. Zehra’nın annesi çeyizleri hazırlamış, gelinlik seçiyorlardı... Arkadaşları düğün hazırlıklarını uzaktan takip ederken bir anda Zehra’nın nişanlısından ayrıldığını duydular... Neden, nasıl? Öğrenemiyorlar, annesi alıp köye götürüyor Zehra’yı...

... Yıllar sonra bu “bilgisayar arkadaşlarının” yolları tesadüfen yeniden kesişiyor... Yıllardır haber alamadıkları Zehra’ya annesinin yeni bir koca bulduğunu, evlenip çoluk çocuğa karıştığını düşünüyorlardı o zamana dek... Zehra ise iyi giyimliydi, 20’li yaşlarda ve çok olgun duruyordu etrafındaki yaşıtı genç kadınlarla...

Liseli kızlar gibi el ele tutuştular hemen ayaküstü, kaçırılan yılları telafi etmek için...

Zehra artık bir anaokulu öğretmeni idi. Ortaokulu ve liseyi dışarıdan birkaç yılda bitirmiş, diplomasını almıştı. Sonra da üniversite sınavlarına girmiş, öğretmen olmuştu... Yaşamın, ailenin kendisine biçtiği rolleri ve kalıpları reddetmiş, tek başına ailesini de ikna ederek onlarla birlikte almıştı bu yolu.

Evet, kahramanlar pelerin takmaz ya da süper güçlere sahip olması gerekmez illa ki. Kahramanlık bazen sadece bir “hayır” demekle başlar. Kendi yaşamını, başkalarının yaşamlarını değiştirip dönüştürebilmek gerçek kahramanlıktır.

Nice Zehra var etrafımızda, yaşamlarımızda. Kendi kaderini kendi ellerine alan tüm Zehraları selamlıyoruz ve yaşam kavgaları kavgamızdır diyoruz.

Kadının Yeniden Köleleştirilmesi

— — — — —
Nihal Toprak
— — — — —

“Kadının köleleşmesi; ailenin kabileyyle zıtlığı, özel mülkiyetin geliştiği sınıflara bölündüğü ve sınıf uyumsuzlukları dizginini sıkı sıkıya tutmak ihtiyacından devletin doğacağı, tarih öncesi dönemle aynı zamandır.” BEBEL: Kadın ve Sosyalizm

Aile ve buna bağlı kadın sorununu, sorun olarak dayatan sınıflı toplumun kendisidir. Ataerkil aile ve kadının köleleşmesi doğduğu anda, sınıf ayrışmalarını ve mülkiyetin özelliğini korumaya hizmet etti. Sınıflı toplumun diğer kurumlarından da bu konuda yardım aldı, desteklendi, onlarla birlikte var oldu. Hâkim sınıf ideolojisi de (din, ahlak, felsefe vs.) kadın cinsinin aşağılanması, ailenin kutsanması temelinde oluştu.

İlkel sınıfsız toplumdaki her üretim tarzında, aile kurumu özü değişmeden, ancak biçimsel bazı farklılıklarla, bu üretim tarzlarının yanında ve onlara eklenerek giderek gelişti, her seferinde de kadın cinsi-

nin ezilmesinin etkeni ve aracı oldu.

Ataerkil aile, toplumun zenginlikler açısından farklılaşmasını, yani; emeği ile geçinenler ama hiçbir üretim aracına sahip olmayanlarla, bu üretim araçlarının ve üretilmiş her şeyin sahibi olan kesimlerin varlığı ile tezahür eden farklılaşmasını nesilden nesile aktarır. Her aile eşitsiz bir dağılımın birbirinden tecrit edilmiş üniteleri olurlar.

Aile kurumu kadının ezilme ve sömürülmesinin de olanağıdır. Sınıflı toplumun gelişim çizgisi, kadının mülksüzleştirilmesinin de çizgisidir. Kadın toplumsal üretimden aileye hapsedilerek yalıtılır. Zaman zaman üretim faaliyetinin duyduğu gereksinime göre, kadın iş hayatına çekilir. Ancak bu durumun kadınlara kazandırdığı şeyler daha yoğun sömürülmeleri ve ezilmeleri pahasına olur. Kadının maddi hayatın üretimi faaliyetindeki yeri ne olursa olsun her durumda önce çocuklarının annesi, evinin kölesi, kocasının karısıdır. Çoğu zaman evde, erkeğin

tasarruf boyutu, kadının çalışmasına izin verip vermemeye değin uzanır.

Kapitalist toplumda, aile kurumunun bir diğer rolü emeğin yeniden üretimindeki işlevidir. Ev işleri ve üretim dışı bireylerin (çocukların ve yaşlıların) yaşamlarına ilişkin sosyalizasyon ilkesi olmayan sistem, bunları tek tek ailelerin üzerine yıkarak önemli bir yükten kurtulur. İş piyasasında ücretlinin (çoğunlukla erkek) emeğinin karşılığı, kendi emeğinin yeniden üretimini ve kendisinden sonra yerini alacak diğer işgücü olanağı olan aile fertlerinin ihtiyaçlarını, yani; emekçilerin bir sınıf olarak yeniden üretimini sağlayacak şekilde tasarlanır. Ancak bu tasarlama her zaman böyle gerçekleşmez. Kapitalist artı-değerin çoğaltılması adına emekçi aileleri sefalet içinde yaşarlar. Bu durumda çocuk emeği de iş piyasasına dökülür.

“Her iki cinsin de dayanışmacı ve paylaşan roller üstlenebilmesi için, nasıl da sıkıştırılmış, kompleks bir paket programla yaşamaya mahkum edildiklerini bilince çıkarmaları gerek öncelikle.”

Çocuklar gelecekteki kadın ve erkek rollerine aile kurumu içinde hazırlanır. Düzenin kurumlarına uyumun aşılandığı yer de, ailedir. Çocuk, her zaman itaat etmeye hazır, moral değerlerde tutucu, kendisinin ve ailesinin çıkarları söz konusu olduğunda bencil, başkalarıyla ilişkilerinde rekabetçi, bireyci, çoğunlukla saldırgan, alıngan ve güvensiz bir kişilikte yetiştirilir. Sınıflı toplumun ailesi, anne ve çocuk arasındaki ilişkiyi öylesine çarpık boyutlara yerleştirmiştir ki, en sonunda biyolojik bir bağımlılık konusu haline getirmiştir. Annenin çocuğuna duyduğu sevgi marazi bir durum almış, salt anne olduğu için ayağının altına serilen cennet, yeryüzünde yalnızca çocuklarının hayatını yaşamasının ödülü olmuştur. “Annelik duygusu” dedikleri şey, binlerce yıl kadının eve bağlanmasının tılsımlı anahtarıdır.

Emek, bizim insani güçlerimizi ve potansiyelimizin gelişimidir. Her emek sürecinin

sonunda, eyleme başlayan insanın aklında tasarladığını da görebiliriz. Sadece ortaya koyduğu maddede bir değişiklik olmaz, aynı zamanda birey amacını da ortaya koymaktadır. Bir sanat eserinde hem sanatçının emeği hem de sanatçının hayal gücünü görebilmekteyiz. Emek ve insan doğası arasında ilişki vardır. Ancak emek piyasası, kapitalist sistem buna engel olmaktadır. Bu durumda yabancılaşma ortaya çıkmaktadır. Burada bireyler emeklerini, amacının bir dışı vuru mu olarak görememektedir. Çünkü zihinlerinde tasarladıklarını hayata geçirememektedirler. Sadece kendine verilen işi yapmak zorundadır. Ortaya çıkacak ürünün nasıl olacağına patronlar karar verebilmektedir. Zihinsel olarak kendini gerçekleştiremeyen birey sürekli aynı yerinde tekrarlayacaktır ve zamanla bir araç haline gelecektir. Eski toplumlarda insanlar hayatta kalmak için işbirliği yapmaktaydı. Modern toplumlarda ise birçok insan kapitalistler için yan yana çalışmaya zorlanmaktadır.

Kapitalist ekonomiler, insanlar arasındaki eşitsiz ilişkileri pekiştirir ve belirli beklentiler oluşturur. Aile ve kişiler üzerinde üretim ilişkilerinin etkisini çok açık görürüz. İyi erkek işçinin üretilmesi için gerekli olan toplumsallaşma sonucunda belirli bir koca tipi de üretilmektedir. Erkeğin çalışmak için tüm gün evden ayrılmasına gerek duyması, annenin öncelikle çocukların bakıcısı olarak tanımlanmasına yol açmıştır. Kadın çocukların ihtiyaçlarını karşıladığı için erkeğe çocuk bakımı ile ilgili bir görev düşmez. Eve gelerek sadece dinlenir. Kadın evde kocasını ertesi gün işe gitmesi için hazırlar. Eğer kadın ev içerisindeki görevlerini yerine getirirse erkek mutlu olacaktır ve daha verimli çalışacaktır. Kapitalistin de istediği tam olarak budur.

Günümüzde ise artık, bu biçilen muhafazakar rol-kalıplar yine kapitalizmin eşitsiz gelişim yasası gereği ters yüz olmuştur. Artık sadece erkek evin geçimini sağlayamaz olmuş, doğallığında kadın da evden çıkıp iş yaşamının doğal bir parçası haline almıştır. Lakin böyle olması ev içi yaşam dinamiklerinin değişimini ya da paylaşılmasını getirmemiş, yine kadın ev içi yoğun emeğine ve çocuk ve hatta birlikte yaşanan yaşlı aile bireylerinin bakımından sorumlu görülmeye devam etmektedir. Ve ihtiyaç halinde yuvası için iş yaşamından ilk feragatte bulunması gereken kadın olacaktır.

Her iki cinsin de dayanışmacı ve paylaşan roller üstlenebilmesi için, nasıl da sıkıştırılmış, kompleks bir paket programla yaşamaya mahkum edildiklerini

*görseldeki yazı: kapitalizm aynı zamanda ev içi emeğe de bağlıdır.

bilince çıkarmaları gerek öncelikle. İçinde yaşadığımız sınıflı toplum yapısı nasıl ki kendi varlığını sürdürmek için ezen-ezilen sınıflara ihtiyaç duyuyorsa, bunun tüm yansımalarını biz kadınlar, çocuklar, erkekler, ana-babalar ve toplumun tüm katmanlarıyla gündelik yaşantılarımızda ve ilişkilerimizde buluyoruz. Nasıl da adaletsiz ve dört yanımızı mutsuzluk ve kasvetle kuşatan bir toplum mühendisliği. Ve bu binlerce yıllık köleliğin çeşitli tezahürlerini hak etmiyoruz öyle değil mi? Bir kadın olarak; öncelikler bizlerin bu kuşatılmışlığı reddeden olmamız gerekiyor ki; yeniyi doğuran, öğreten, yol gösteren olabilelim. Biz kadınların ilk reddi ile başlayan süreç, yıkan- kendini yeniden inşa eden, yeni bir toplumun doğuşunu getirebilir ancak.

Hey Aynadaki, Kimsin Sen?

Aysel Şat

Gençti, kendince güzeldi, enerjikti, hiç durmadan koşturan, erinmeyen bir kadındı, aynalarla her zaman barışıklı, ne kendisiyle ne de diğer insanlarla hiç husumeti olmadı. Hayatın çok zor koşturmacası içinde kendini ihmal etmemeye çalıştı her zaman. İyi giyinmeye, saçına başına özen göstermeye çabaladı. Fena da olmazdı hani :)

Zaman acımasız hızla geçiyormuş meğer. Bunu fark ettiği zamanda aynalardaki kadını yavaştan tanımamaya başlamıştı, yoksa yaşıyor muydu acaba? Ama kendini yaşlı hissetmiyordu ki... Fakat aynadaki kadın gittikçe yabancılaşıyordu, tanımakta zorlanıyordu onu. Aynadaki kendisisiyse eğer içindeki genç

kadın kimdi o zaman? Bir süre küstü aynadaki o kadına. Fakat barışmaya karar verdiği zaman o kadın biraz daha değişmişti.

O iki kadın barışıklar artık, hayatla eğleniyorlar aralarında. Çünkü değişen bir şey yok, ortak yönleri çok aslında ikisi de yaşamayı çok seviyor, yardımlaşmayı çok seviyor. İkisi de şiir okumayı çok seviyor Nazım'ı, Deniz'i çok seviyor. Bu dünyanın adil olmadığına inanıyor. Tek başına bir şey değiştiremeyeceğini ama insanlarla el ele verirse neleri değiştireceğini çok iyi biliyor. O zaman varsın iki kadın farklı görünsün. Onlar hem kendilerini hem tüm insanları seviyorlar. Ne yapsındı o kadın, yaşını da sevgisi gibi saklayamıyordu işte...

“Önlerinde ister kalkanlarla durulsun, ister demir parmaklıklar olsun, yaşamdaki tüm barikatlara aynı nefretle yöneliyor kadınlar ve lgbti+lar.”

Ba-Ri-Ka-Ta Yüklen!

Şilan Mai

Merdivenleri çıkarken yıllar önce devrimci bir tutsaktan gelen bir mektup vardı aklımda. Kitleleri bir adım daha ileri götürebilmenin yollarını sorduğumda verdiği bir cevap. Eylemin içindeki ruh halini anlamaya çalışıyordum; insanların gözlerine, sloganlara nasıl katıldıklarına, yumruklarını nasıl sıkıktıklarına bak. Doğru zamanın geldiğini ancak o zaman anlayabilirsin. Bir adım ileri mi atılıyorlar, yerlerinde mi duruyorlar, yoksa evlerine mi dönmeye niyetliler? İşte bunu en iyi kitlenin içinden görebilirsin.

Temmuz itibari ile zaten birçok maddesi uygulanmayan bir sözleşme resmen feshedildi. İstanbul Sözleşmesi tüm toplum için çok büyük bir kazanım olabileceken, bizim hayatımızın somut gerçeği sözleşmenin imzalandığı günden bu yana inanılmaz bir oranla artan kadın ve lgbti+ cinayetleri, çocuk istismarları, taciz ve tecavüz vakaları oldu. İşte bu yüzden yapılan her eylem sözleşme için değil, aramızdan koparılan kadınlar, koruyamadığımız çocuklar, bir kesimin nefretiyle savaşmak zorunda kalan lubunyalılar içindi. Kadınların çok uzun yıllardır uğruna mücadele verdiği ve her gün biraz biraz ellerinden alınan haklar içindi. Her eylem, öldürülme korkusu olmadan yaşama talebinin haykırışıydı.

İşte o gün Taksim Tünel’de ve birçok ilde meydanlara çıkan kadınların ve lgbti+ların sokakta olmalarının nedenleri buydu. Eyleme gelen herkes neden orada olmak zorunda olduğunun bilincindeydi. Genç kadınlar, öğrenci kadınlar, işsiz kadınlar, işten çıkıp gelen kadınlar, sosyalist kadınlar, eşcinsel kadınlar, trans kadınlar, saçları ağır ama enerjisi hala yerinde olan teyzeler, kız arkadaşları ile birlikte gelen genç erkekler... Hiçbiri geçerken uğramış değildi. Hiçbiri basın açıklamasını dinleyip gitmek için de gelmemişti.

Toplanıldığı andan itibaren kitlenin önüne kurulan barikatı aşmaya dönük

sloganlar yansıdı sosyal medyaya. Gerçekten de herkesin ruh hali böyleydi. Pankartın arkasında sıralanan, birbirine çarparak, birbirinin önlerine geçerek slogan atan kitlenin içten içe konuştuğu “sekize kadar bekliyoruz, sonra yükleniyoruz”du. Eylem saatinden önce orada toplanmaya başlayan ve bir adım bile geri gitme eğilimi olmayan kitlenin başından beri sözleşme değil barikat sloganı atmasının nedeni buydu.

Polislerle sekize kadar süren pazarlıklar sonucu ilk barikat geri çekildi ve kadınlar yürümeye başladı. Yavaş, emin adımlarla, sloganlarla yürüdüler. Her durmada önü net göremeyen kitle, hemen önlerinde bir barikat olmasa da “barikata yüklen” sloganını atmaya başlıyordu. Ve yürüdükçe birbirinin önüne geçmeye çalışsan, barikata bir adım daha atmaya çalışan kadınlar ellerindeki zilleri ve davulları, ağızlarındaki düdüklere daha hızlı ve yüksek sesle çalmaya devam ediyordu. Çok uzun bir mesafe kat edmeden bu sefer kitlenin önü birkaç sıra demir barikatlarla kesildi. İşte o zaman kadınlar davulları daha sert çalmaya, birbirini iterek daha çok öne geçmeye başladı. Barikatı elleriyle yıkmak isteyen kadınlar ve lgbti+lar barikata geçmek için birbirleriyle yarıştı. Ne TOMA geldiğinde ne cop indiğinde kimse geri adım atmadı. Barikatın üstüne çıkıp polisleri “katilsiniz” diye parmak sallayanlar, barikatı devirmek için tekme atanlar, düşen demirlerin üzerinde tepinenler... Ara sokaklardan Karaköy’e kadar uzanan bu savaşçı ruh hali hayatımızdaki tüm barikatlara dönük nefretle büyüdü.

Önlerinde ister kalkanlarla durulsun, ister demir parmaklıklar olsun, yaşamdaki tüm barikatlara aynı nefretle yöneliyor kadınlar ve lgbti+lar. Öfke ve nefret, korkularımızın önüne geçiyor. Yeni bir yaşam için yarışırçasına barikata yükleniyorlar. Kadınlar ve lgbti+lar tüm barikatları yıkmaya hazır görünüyorlar. Peki ya siz?

Angela Davis: Bir Otobiyografi Mücadelenin Siyah Hali

Ceyda

“ABD’de ırkçılık, Kara Panter Partisi ve başka bi’şeyler olurken o dedi ki “Hoop aslanım noluyo?” “ kitabın kapağında belli ediyor Angela’nın mücadelesi kendini. Siyahi ve komünist bir kadın. Hem siyahi hem komünist hem kadın. Herhangi bir ülkede, özellikle de ABD’de ayrımcılığa, ırkçılığa, gericiliğe, faşizme uğramak için fazlasıyla yeterli sebepler. Ben hayatım boyunca Angela’nın yaşadığı gibi bir ırkçılığa bizzat maruz kalmadım belki. Ama gördüm. Ne yazık ki ülkemde Kürtlere yapılan faşizmi ve baskıyı gördüm, dünyada siyahilere yapılan ırkçılığı, tarihte Hitlerin Yahudilere yaptığı katliamı gördüm, bu kitapla Angela’da gördüm. Öyle ki Angela’nın anlatımıyla ırkçılık somutlaştı, somutlaştı, daraldı ve bir ten rengine indi zihnimde. Fakat o sadece ten renginden

“Sermaye sınıfı insanları sömürmek, ezmek ve öldürmek için var. Bir insanın siyahi olması işkence yapmak ve öldürmek için sadece bir bahane.”

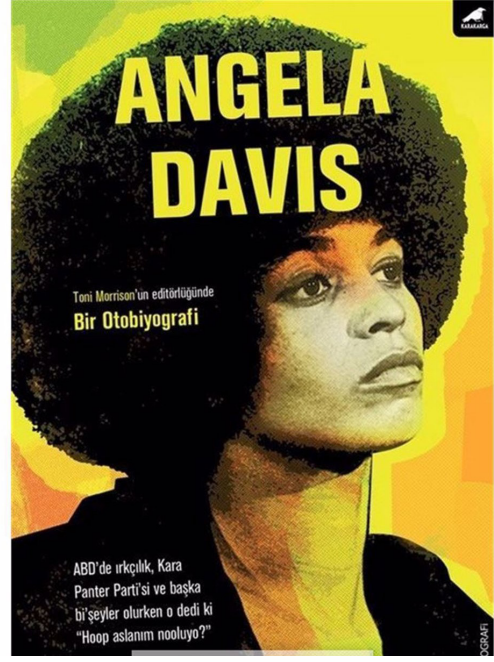
dolayı aranmıyordu. O bir komünistti. O, ezilenler için, ezilen siyahiler için mücadele veriyordu ve o dönemki iktidar için, yerel polis için, FBI için tehlike teşkil ediyordu. Çünkü o sınıfsız, sömürsüz bir dünya için mücadele ediyordu. Bunun için ne tek başına ırkçılığa karşı ne tek başına erkek egemen düzene

karşı bir mücadelenin yeterli olmayacağını biliyordu. O tüm ezilen sınıflara karşı ayağa kalkmış, mücadele vermiş ve dimdik duruşunu tüm dünyaya göstermişti.

Bir kılık değiştirme, kendini saklama ve kaçma maratonuyla başlıyor kitap. Kıvrık ve kabarık saçlarını perukla gizlemeye çalışıyor

“Fakat o, adaletin her yerde olduğu gibi kendi yargılandığı davada da ağır, kof ve aldatıcı bir görüntüden ibaret olduğunu biliyordu.”

Angela. Etraftaki her bir kişiden her bir hareketten şüphe duyuyor. Dehşet bir tedirginlik ve korku hali. Çünkü FBI peşinde. Yakalanırsa başına neler geleceğini az çok tahmin ediyor. En güvendiği insanlarla iletişime geçmeye dostlarının yardımıyla kaçmaya çalışıyor. Taa ki otel odasına kadar. Nefes kesici kaçma kovalama bölümü Angela'nın yakalanmasıyla bitiyor ve başa dönüyor Angela. Hayatının en başından anlatmaya başlıyor yaşadıklarını bizlere. Dört yaşından başlayarak ırkçılıkla ve bu düzenle nasıl mücadele etmeye karar verdiğini ve mücadele yolunu. Dört yaşında bile nasıl bir ırkçılıkla karşılaştığını. Liseye geldiğindeyse gittikçe huzursuz ve fazlasıyla kısıtlanmış hissetmeye başlıyor. Hoşnutsuzluğunu ne tanımlayabiliyor ne ifade edebiliyordu. Kendisinin henüz somut bir varoluş sebebi olmadığını düşünüyordu. Tarih dersinde sosyalizmi öğrendiğinde ve ardından Komünist Manifestoyu okuduğunda aklındaki sisler aralanmış, yeni ufuklar açılmıştı. Kitlese işçi sınıfının hareketi içinde siyahilerin sorunlarını fark etmişti Angela. Komünist Manifestoyla işçi sınıfı mücadelesinin bütün ezilenlerin kurtuluşu olduğunu görmüş, siyahilerin de bu ezilen kesimin içinde yer aldığını ve siyahilerin işçi sınıfından ayrı olmadığını anlamıştı. Sınıfsız, sömürsüz, özel mülkiyetin olmadığı bir toplumda yaşamak fikrinden büyülenmişti adeta. Tüm bunlar aklıdayken okulda Marksist-Leninist gençlik örgütünden

birlikle tanışmış, onun verdiği derslere katılmıştı. Aklında soru işareti oluşan yerleri de böyle tamamlamaya çalışıyordu. Angela teorik ve pratik bilgi ve çalışmaları bir örgü gibi düzgün ve sakince ama biraz da tedirginlikle özüyordu. Zaman geçiyor Angela münferit bireysel eylemlerin ve eylemden eyleme koşturmanın devrimcilik olmadığını anlıyordu. Kitlelerin harekete geçmesini sağlayabilecek ciddi devrimci işler, diğer devrimcilerle iş birliği içinde sürekli ve yöntemli çabalar gerektiriyordu.

Kasım 1968'te Kara Panter Partisi'nden birkaç arkadaşıyla beraber bir davet aldı. Fakat bu sıralarda Kara Panter Partisi ve Meşru Müdafaa için Kara Panter Partisi arasında bir çekişme ve isim sorunu vardı. Hatta Davis, Kara Panter Partisi'nden bir kişinin saldırısına uğradı, kişinin daha sonra ajan olduğu anlaşılıp partiden kovulsa da.

PÖKK (Pasif Öğrenci Koordinasyon Komitesi) ve Meşru Müdafaa için Kara Panter Partisi sıkı bağlar kurmaya, birleşmeye çalışıyordu. Angela Davis PÖKK'te çalışmalar yürütmeye başladı. Fakat kısa bir süre sonra komünizm karşıtı, kendine devrimci diyen iş adamı tipli despot, apolitik tip yönetici olunca PÖKK'teki bütün iyi insanları uzaklaştırdı ve kapanmasına sebep oldu. Bu noktadan sonra, Temmuz 1968'te Angela ABD Komünist Partisi'ne üye oldu. Bir yandan da L.A. Kara Panter Partisi'nde de kulüp çalışmaları yapıyordu. Mitingler yapıyor, canice katledilen siyahilerin duruşmalarına giriliyor, duruşmalar

28· TARIHE YÖN VEREN KADINLAR

sonrası propagandalar yapılıyor, bildiriler dağıtılıyor, direnişler örgütleniyor, alanla ilgili dersler veriliyordu. Angela tüm bunların tam içinde yer alıyor, her geçen gün gelişiyor ve her geçen gün daha da dikkat çekiyordu. Hem yerel polis hem FBI hem de diğer Komünist Partilerdeki insanlarca.

Los Angeles'ta, hamile karısını telaş içinde hastaneye götürmeye çalışırken, arabanın antenine acil durumu belirtmek için beyaz bir mendil takmışken, polislerin aşırı hız yaptığı gerekçesiyle açıklama yapmasına bile izin vermeden vurup öldürdükleri siyahi adam, kullandığı Mustange'in ona yakışmadığını söyleyip öldürdükleri 18 yaşındaki siyahi Gregory Clark ve Soledad Kardeşler bu kitapta yer alan ölümsüzleşen ya da haksızlığa uğrayan kişiler. Bu kitapta yer almayıp günümüzde yaşanan olaylardan aklımıza ilk gelenler ise 2020 yılında polisin işkencesi yüzünden yaşamını yitiren George Floyd, bu yıl polisin arama emri ile evine girdiği bu sırada kaçmaya çalışırken yakalamaya tenezzül bile etmeyip arkasından vurduğu Andrew Brown ve daha ismini sayamadığımız birçok kişi. Burjuvazinin yıllarca köle olarak kullandığı, feodalizmde ve kapitalizmde ve dolayısıyla günümüzde hala ötekileştirdiği, ezdiği, öldürdüğü insanlar. Siyah oldukları için öldürülen insanlar...

Angela şunu çok iyi anlamıştı ve hayatı boyunca da bu şiarla mücadelesini sürdürmüştü: Sermaye sınıfı insanları sömürmek, ezmek ve öldürmek için var. Bir insanın siyahi olması işkence yapmak ve öldürmek için sadece bir bahane. Bu yüzden sadece siyahiler için değil, ezilen tüm halklar için mücadele etmek ve sınıfsız, sömürsüz, özgür bir dünya inşa etmeye çalışmak gerek. Hayatı boyunca bunun için mücadele vermiş Angela. Bu devrimci mücadele kendi kaleminden öyle sade, berrak ve net ki...

Kitap boyunca Angela'nın tedirginliğini görüyoruz. Çünkü polisler her an ensesinde. Fakat bu onu asla yıldırmıyor, zaman zaman kendini paranoyakça hissetse bile devrimci bağlılığın bedelinin her günü öldürücü darbelerle savaşıyor ve sonunda tutuklanıyor. Fakat o, adaletin her yerde olduğu gibi kendi yargılandığı davada da ağır, kof ve aldatici bir görüntüden ibaret olduğunu biliyordu. Asla umutsuzluğa kapılmadı hapishanede var olan koşullara da karşı çıktı, hapishanede tutulmasına da.

“Cehenneme düşmek Angela ve bizim gibi insanları yolundan döndüremez, ancak bir sonraki var oluşa fırlatır. Ağır ağır sinirlenen ama öfkesi hiç dinmeyen haklı insanların arasındayız. Kapısında öyle bir kalabalık olacağız ki, ayak seslerimizin gümbürtüsü dünyayı sarsacak.”

SOLITUDE: ÖZGÜR YAŞA YA DA ÖL

Sibel Deniz

Binlerce yıllık insanlık tarihi, aynı zamanda da özgürlük mücadeleleri ile dolu. Ve gün geçmiyor ki tarihe adını yazdırmış özgürlük savaşçılarından biri ile tanışmayalım... La Mulâtresse Solitude... Fransız Guadeloupe’da 1772-1802 yılları arasında yaşamış, köleliğe karşı savaşmış bir kadın... Ve adı efsanelere konu olmuş, köleliğe karşı mücadelede kadın direnişinin sembolü olmuş bir kadın...

Fransa’nın kolonilerinden biri olan Guadeloupe adasında tahmini olarak 1772’de doğmuştu. Annesi Afrika’da köleleştirilmiş ve Batı Hint Adalarına götürülmüştü. Yolda bir denizcinin tecavüzüne uğramış ve melez bir çocuk doğurmuştu. La Mulâtresse Solitude adını buradan alıyordu, açık kahverengi tenli, soluk gözlü bir melez olduğu için tarlalarda değil ev işlerinde çalıştırılmıştı.

Köle olarak yaşadığı Fransız Guadeloupe’de, kölelik 1794’te kaldırıldı. Ancak 1799 sonlarında iktidara gelen Napolyon Bonaparte, sözleşme ile kaldırılan köleliği yeniden tesis etmeye karar verdi ve Fransız kolonilerinde köleliği eski durumuna getiren 20 Mayıs 1802 tarihli yasayı yürürlüğe koydu. Çünkü sömürgelerinden gelecek şekere ihtiyacı vardı ve şeker kamışı tarlalarında çalışması için kölelere...

Ancak özgürlüğü tadan Guadeloupeahılar buna isyan etti. Pointe-à-Pitre’de melez subaylar direniş örgütledi ve kıyasıya savaş başladı; özgürleşen köleler ve yerli halklar ile sömürgecileri arasında...

Solitude de kölelik ve sömürgeciliğe karşı savaşanlar arasındaydı. Haiti olarak yeniden adlandırılan Saint-Domingue’de şiddetli direniş başarılı oldu. Ancak, Guadeloupe’deki

direniş daha az şanslıydı. Bir saldırı sırasında yakalanmaktan kurtulan Solitude, La Goyave tepelerine kaçan küçük bir grubun lideri oldu. Bu esnada hamile idi, yine de isyancı lider Louis Delgrès’in güçleri ile birleştiler ve intihar görevi sayılabilecek görevler üstlenerek Fransız kuvvetlerine saldırılar düzenlediler.

Solitude 28 Mayıs 1802 savaşından sağ kurtuldu, ancak tutsak edildi. Ancak sömürgeciler ona “merhamet” gösterdi ve doğuma kadar idamını erteledi. Burada asıl sebep ise doğacak olan bebeğin “mülkiyetinin” köle sahibine ait olmasıydı. La Mulâtresse Solitude doğum yapmasının hemen ertesi günü, 29 Kasım 1802’de asılarak idam edildi...

Solitude’nin idam öncesi son sözleri, “Özgür Yaşa Ya Da Öl” oldu... Solitude özgürlük savaşçılarından ve annelerin sembolü haline geldi...

1960’lara kadar Solitude’nin hikayesi hiç bir tarih kitabında geçmiyordu. Ama bugün, O’nun heykeli, 1999’da Guadeloupe’deki Héros aux Abyes Bulvarı’na dikildi. Hemen ardından 2007 yılında da, köleliğin ve köle ticaretinin kaldırılması kutlamaları için, bu kez Île-de-France bölgesindeki Hauts-de-Seine’de anısına ikinci bir heykeli dikildi...

Ivry-sur-Seine kasabası, 2014 yılında açılışı yapılan yeni bir yola “allée de la mulâtresse Solitude” adını vermeye karar verdi.

Guadeloupe’deki Abyes kasabasında bir sokağa adı verildi.

Nantes Bölge İdare Enstitüsü’nün 46. sınıfı onun adını taşıyor. Ve hakkında bir müzikal yapıldı, bir de kitap yazıldı...

Açlık

— S. C. —

Steve McQueen tarafından yönetilen, 1969'daki "the troubles"dan sonra mahkumların açlık grevini anlatan Michael Fassbender oynadığı 2008 tarihli bir politik/drama filmi açlık.

The Troubles yani Kuzey İrlanda sorunu, IRA'nın Kuzey İrlanda'nın Birleşik Krallık'tan ayrılarak özgür ve bağımsız bir ülke olması için mücadele etmesidir. Bu amaç uğruna binlerce insan ölür, evler yakılır, insanlar "terör" suçundan mahkum edilir. Daha sonra hapishanelerde çeşitli eylemler yapılır.

Film, 1981 yılında bağımsız milletvekili Bobby Sands'in (Michael Fassbender) açlık grevi etrafında şekillenir. İngiltere milis mahkumlara ait tüm hakları ellerinden alır. Mahkumlarsa önce "battaniye" ve "yıkamama" protestosu ile başlarlar eylemlerine. Siyasal iktidarın onları mecbur kıldığı, nesneleştirip birey olmaktan çıkardığı tek tip kıyafettense çıplak kalmayı, battaniye ile örtünmeyi tercih ederler. Bu, iktidar tahakkümüne karşı gelen ilk eylemdir. İkincisi ise yıkamama protestosudur. Mahkumlar yıkamayı ve tıraş olmayı reddederler. Bu defa da siyasal iktidarın bir aleti haline gelen gardiyanlar mahkumları zorla yıkamaya ve tıraş etmeye kalkarlar. Eylemlerine son vermeyen mahkumlar bu kez polislin şiddet koridoruyla karşı karşıya kalırlar.

İşkencenin, zulmün, şiddetin bitmeyeceğini anlayan mahkumlar Bobby

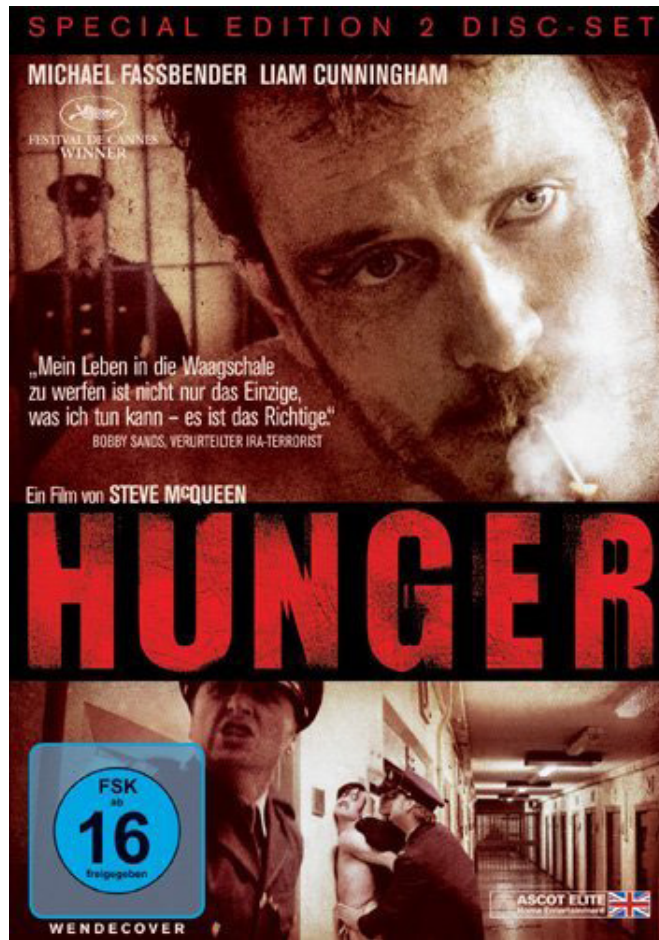
Sands'in önderliğinde açlık grevine başlarlar ve haklarını alana kadar grev, ölüm orucu olarak devam eder. Öncelikle Bobby Sands'in ve diğer mahkumların eylemi, siyasal iktidar ve onun aletinin uyguladığı şiddete karşı verilen bir mücadeledir. Amaçları kendilerine acı çektirmek ya da intihar etmek değil, bu haklı eylemleri karşısında şiddetin son bulması ve yasakların kalkması, insanca ve özgürce yaşama mücadelesidir.

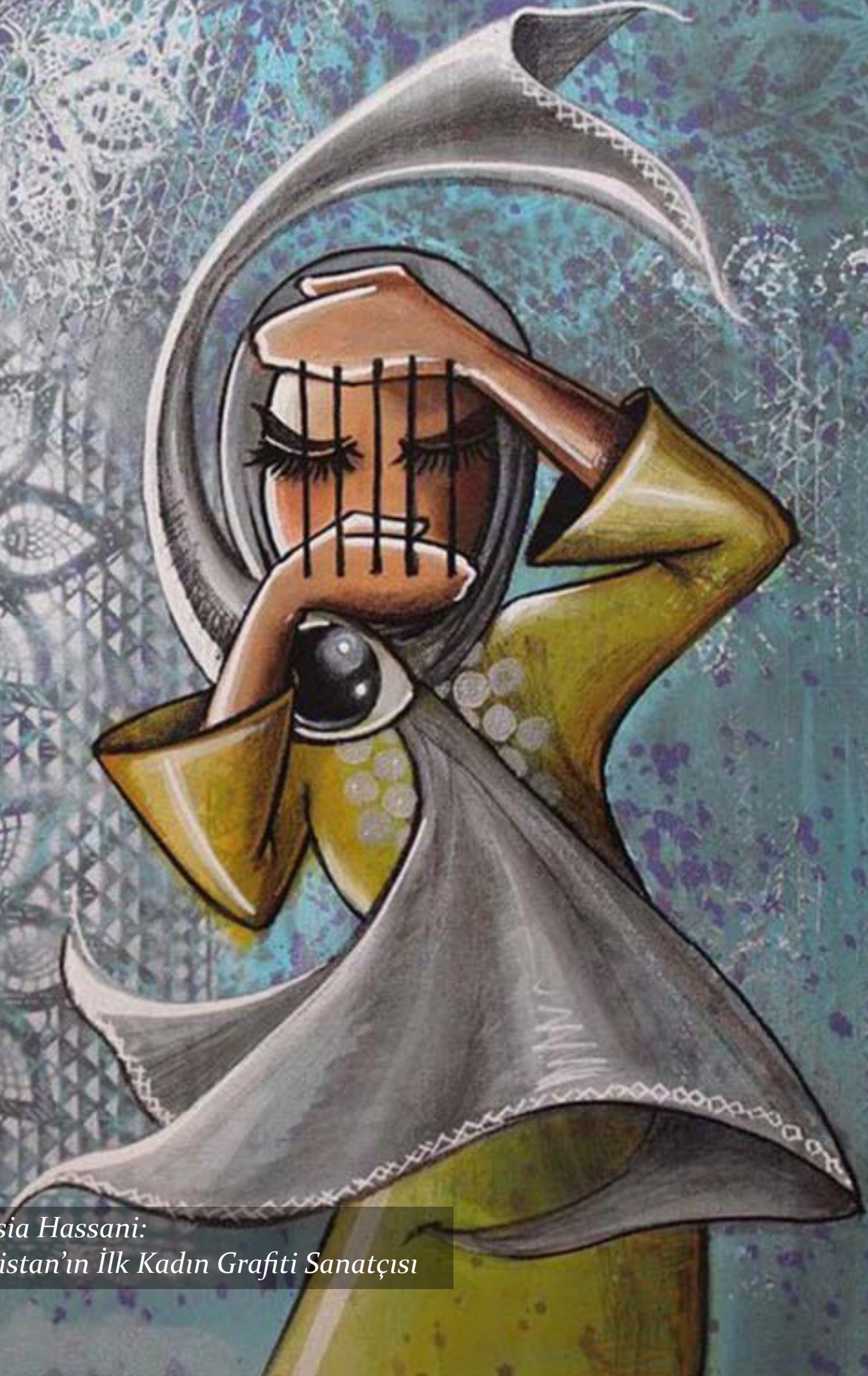
Bobby Sands'in papazla tartıştığı nokta da budur. Onlar için artık başka çıkış yoktur. Çünkü zaten hapisanededirler ve işkence görürler. Ölüm orucuyla insani yaşama hakkını talep ederler. Bu bireysel bir eylem ya da intihar değildir. Bu eylemle göstermek istedikleri, ölümlerinin politik bir cinayet olduğudur. Bu cinayetin sebeplerinin olduğu ve bu sebepleri de siyasal iktidarın oluşturduğu, bu cinayetin sebepleri ortadan kalkmadan da ölmeye devam edecekleridir.

Göstermek istenilenler bunlardır. Ki filmin sonunda da görürüz; bu eylemle bazı kayıplar verilse de istenilene ulaşılmıştır. İngiltere barış anlaşması imzalamıştır.

Filmdeki papaz gibi hepimiz onların yaşamasını isteriz fakat bazen onları anlamak için onlar gibi düşünmek gerekir.

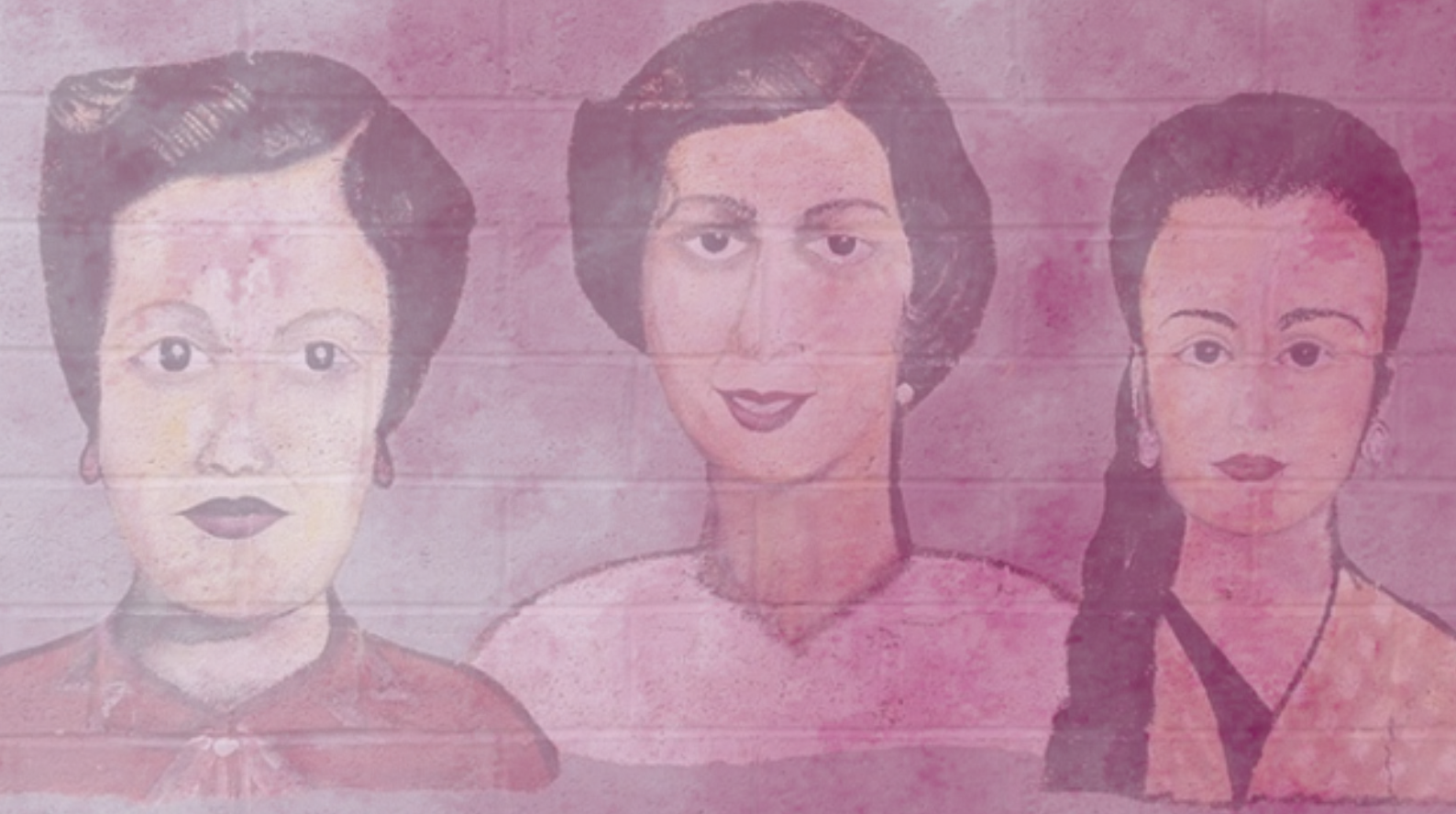
"İnsan ölümlüdür. - Olabilir; ama direnerek ölelim, ve, yokluksa eğer bizi bekleyen, öyle davranalım ki bu bir adaletsizlik olsun." Miguel de Unamuno

*Shamsia Hassani:
Afganistan'ın İlk Kadın Grafiti Sanatçısı*

Las Hermanas Mirabal

25 Kasım

**Kadına Yönelik Şiddete Karşı
Uluslararası Mücadele Günü'nde**

Sokaklardayız!

